

הישיבה התשע-עשרה של הכנסת השלישית

יום רביעי, י"ז חשוון תשט"ז (2 נובמבר 1955)
ירושלים, בנין הכנסת, שעה 15. 10

הרכב הממשלה החדשה ותכניתה

1. הודעת שר-הבטחון ד. בן-גוריון

רבה, כשר-פיתוח גילה יומה רבה ומסופעת וזכה שבתקופת כהונתו נתגלה מעין-הישועה הראשון של נפט.

דב יוסף פעולתו הממלכתית לא נפסקה גם בעמדו הפעם מחוץ לממשלה, והוא יוסיף לשרת המדינה כנציג העם ויוזמה אותנו בנסיגונו העשיר, בידיעותיו המרובות ובעצתו הנבונה.

החבר השני, הפרופ' בנציון דינור, בא לפי בקשתי למלא שלח מעולם הרוח והמדע. הוא כבש מקומו במדע ההיסטוריה ובחינוך הרבה זמן לפני היותו לשר-החינוך. לפני ארבע שנים, כשהרכבתי ממשלה לכנסת השניה, התלבטתי לא מעט אם לדרוש מדינור שיעמים על עצמו משרד-החינוך והתרבות בממשלה, אם לא תהא כהצעה זו פגיעה במדע ההיסטוריה העברית. ובדיעבד איני מתחרט על החלטתי החיובית. ואני מקווה שגם פרופ' דינור אינו מצטער על כך, שהקדיש ארבע שנים אלה למשרד-החינוך והתרבות. מסופקני אם חוק החינוך הממלכתי, שאני מעריכו כאחד המצעים הממלכתיים הגדולים של הכנסת השניה, היה נערך ומבוצע בלי יזמתו, סמכותו, כשרו ועוזרו של דינור. ידעתי כי עבודתו המדעית רבת-הערך סבלה על-ידי כניסתו לממשלה, אבל כבר לימדו אותנו חכמינו שלמען עשיה מותר להפיר התורה.

מובטחני שבשם של חברי הכנסת אוכל לאחל אריכות ימים לפרופ' דינור החוזר למחקר ההיסטוריה ולפעילותו הספרותית, ויוזמה לתת לנו מלוא הקציר של מפעלו המדעי, המעמיד אותו בשורה הראשונה של היסטוריונים יהודים בימינו.

ביום 18 באבגוסט הטיל עלי הנשיא להרכיב ממשלה, ואחרי שיחות ובידורים עם כל מפלגה לחוד ועם כמה מסגרות בצוותא, השלמתי את מלאכתי ביום 7 באוקטובר, כש-המצאתי לחמש המפלגות, שהסכימו מקודם על קווי-יסוד משותפים, הצעתי הסופית על הרכב הממשלה. הדיון על הרכב הממשלה נמשך, איפוא, שבעה שבועות, — זמן לא מעט, וביחוד בימים אלה. לא אעמוד על קשיי "מעשה-מרכבה" בתנאים הנתונים, כי אין ברצוני ברגע זה להיות איש ריבין של כל הסיעות הקטנות בכנסת, — המהות רוב של כמעט שני שלישים של נציגות העם, ובתוכן יש בלי ספק פטריוט טים טובים ונאמנים. אולם כאחד האזרחים במדינה אשמור לי הזכות להסביר לעם, בזמן אחר, הסכנות החמורות למעמדנו, ליציבותנו ולמשטר הדמוקרטי בישראל, הברוכות במשטר הבחירות הקיים, בהתפצלות המפלגתית היתרה, בניסוח המסגרת לגתיות ובזכות שרואים לעצמם מיעוטים קטנים להטיל רצונם על הציבור בכוח הנתון להם למניעת הקמת ממשלה.

אולם יותר משהצטרפתי על השתיות המרובות בהרכבת הממשלה, הצטרפתי על הצטמצמות בסיסה. היה ברור לי כל השנים ההכרח בליכוד כל הכוחות הבונים והאחרים במדינה, וכשהנשיא הטיל עלי השליחות להרכבת ממשלה סניתי לכל שבע המפלגות שהשתתפו בממשלה הזמנית.

לברור חילוקי הדעות שבין המפלגות, אני מאמין כי

היו"ר י. שפרינצק:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה התשע-עשרה של הכנסת. אני מברך את ראש-הממשלה ושר-החוץ לשונו משיחותו רבת-הערך.

סדר-היום שלנו הוא: הודעה על הרכב הממשלה החדשה ותכניתה.

אני מקדם בברכה את שר-הבטחון להבראתו ואני מבקש אותו למסור את ההודעה.

שר-הבטחון ד. בן-גוריון:

אני מודה ליושבי-ראש הכנסת על ברכתו, ובהזמנתו זו אני רוצה להודות לכל החברים, היודים והמכרים בארץ ובגולה שאיחלו לי החלמה.

כנסת נכבדה, עליתי הפעם על בימה זו בדחילו ורחימו. ולא בלי חרדה, אף לא בלי תקווה וסיכויים, אני מציע לכם תכנית פעולה וממשלה לתקופת כהונת הכנסת השלישית. לפני כל עלי להביע הוקרתי העמוקה לראש-הממשלה ושר-החוק, חברי וידידי משה שרת, אשר עמד כשנתיים על-ידי הגה המדינה בכבוד, בכשרון ובטוב טעם. הוא חזר היום משליחות גדולה וקשה אל אישי הפיסגה העולמית, וכל העם יברך אותו: שובך לשלום. אני יכול להגיד מבלי שייפגע איש, כי ראש-הממשלה השני מחונן בסגולות ובכשרונות מבורכים שלא היו לראש-הממשלה הראשון, וגם — חושש אני — אינם אף למועמד להיות ראש הממשלה השלישי. וכבר מטעם זה בלבד איני יכול להבטיחם שאדמה בכל ראש-הממשלה שקדמני, ודאי לא מעטים יצטערו על כך; אבל העובדה רבת-הערך, כי משה שרת יוסיף לשרת גם בממשלה הבאה כשר-החוק, כאשר שירת כל השנים מאז קום המדינה, מעידה כי הקערה לא תהסך על פיה, אם לא תבוא סערה מן החוק ותעשה זאת.

לצערי הרב נעדרה מהממשלה המוצעת שני חברים ותקים ויקרים, רבי-פעולה וזכויות.

הראשון, דב יוסף, כנשיא-המדינה, כראש עיריית ירושלים וכאלפי מתנדבים מארצות-הברית ומארץ-ישראל, התגייס ללגיון העברי במלחמת העולם הראשונה. הוא היה מהמתנדבים המועטים שבאו מקנדה, ונדמה לי שהוא הקנאדי היחיד שהשתקע בארץ לאחר השתחררותו מהצבא.

דב יוסף קנה מקומו בהיסטוריה החדשה של עםנו בימי המצור בירושלים, כשעיר הבירה היתה מנותקת מכל חלקי הישוב, מוסגרות ומצורעת. דב יוסף נתמנה על-ידי הממשלה הזמנית כמושלה מצבאי של ירושלים, ובכושר ארגונו, במרצו ובמסירותו הציל את עיר הבירה מחרפת רעב ומסכנת חורבן.

הוא שימש אחר-כך בתפקידים מרובים, קשים ושונים בממשלת ישראל, ולא פעם הוטל עליו תפקיד בלתי-סופרוארי, והוא מילא אותו כדרכו באומץ, בחריצות ובנאמנות

4. הממשלה תפעל למען משיכת הון פרטי למטרות השקעה בייצור חיוני ותיתן הקלות למשקיעי הון מחוץ-לארץ בפעלים יצרניים בארץ, אם עליידי שחרור חלקי ממסים לתקופה מסויימת, או עליידי מתן זכות להוציא מהארץ חלק מהרווחים או בדרכים אחרות. הממשלה תעודד שיתופו של הון פרטי מהארץ ומחוץ-לארץ בחברות ממשלתיות.

5. הממשלה תשקוד על הרחבת ההתיישבות הקלאית בכל צורתיה; התמיד ביישוב השטחים בגליל, בדרום ועל הגבולות; תסייע להגדלת כושר הקליטה ופריון הייצור ולהרחבת השיכון בהתיישבות הוותיקה והחדשה ולסיתוח הפרדסנות והמטעים האחרים; תוסיף לחשוף מקורות המים ותפתח מפעלי השקיה ברחבי הארץ, ובמיוחד בדרום ובנגב; לשם החשת ביסוסה של ההתיישבות החדשה תשקוד הממשלה על תכנון היקפי הייצור בענפיו העיקריים, ובשעת הצורך תדאג להבטחת מחירי מינימום;

הממשלה תבטיח זכות ההגדרה העצמית של כל המועמדים להתיישבות. כל מועמד להתיישבות וכל ארגון מועמדים זכאים לבחור לעצמם את הצורה ההתיישבותית ואת המסגרת הארגונית באורח תפשי, ולא תהיה כל כפייה.

6. הממשלה תפתח ותעודד הדיג והשיט בים-התיכון, בים-סוף ובימים רחוקים; תעזור לפיתוחם של ישובי דיגים לאורך חופי ארצנו; תשקיע גם אמצעים ממלכתיים להגדלת הצי המסחרי ולרכישת ספינות דיג, ותסייע לכל יזמה פרטית ושיתופית בדיג ובימאות.

7. הממשלה תדאג להכנת תכניות לפיתוח מורוזו של תעשייה קלה וכבדה; תשקוד על הקמת תעשייה בסיסית שיש בה כדי להגדיל בטחוננו ועצמאותנו הכלכלית; תחיש פיתוח אוצרות ים-המלח וכל שאר אוצרות הטבע הגנוזים בחיק האדמה ובימי הארץ; במידת הצורך תקים הממשלה מפעלי פיתוח כרשות עצמה או בשותפות עם הון פרטי וציבורי מהארץ ומחוץ-לארץ.

8. הממשלה תפקיד על איזון התקציב הממלכתי, ובמידת האפשר תיצור עודפים ניכרים לצרכי פיתוח וייצוב המטבע; תהסום מגמות אינפלציוניות; תדאג ליעול המנגנון, לחסכון במינהל ולביטול כל כפילות בביצוע; תכוון האשראי לאפיקים יצרניים, תוך העדפת החקלאות, התעשייה, המלאכה והספנות; תעודד חסכון עממי לבנין בכפר ובעיר, למטע, לרכישת ניירות-ערך של מפעלי פיתוח והצבר הון בדרכים אחרות; תשקוד על הגדלת הרזרבה במטבע-חוץ.

9. הממשלה תפעל למניעת עליית יוקר החיים; תדאג ליציבות המחירים, לשמירה על הערך הריאלי של שכר-העבודה, ולהתאמת אינדקס יוקר המחיה לתנודות המחירים.

10. שיטת מס-ההכנסה תושתת על חלוקה צודקת בין כל חוגי העם לפי יכולתם הכלכלית ולא משוא-פנים וללא כל אפליה, על יסודות הדרגה פרוגרסיבית, שלא תפגע בהגדלת פריון העבודה וביזמה יצרנית וחיונית, מתוך שומה נכונה וגביית-אמת.

הנחות ממס-הכנסה יינתנו למשפחות מרובות ילדים, להתיישבות חדשה ולאזורי פיתוח וספר וכן לעידוד מפעלי יצוא.

מס-העקיפים ישמשו בעיקר להגנה על תוצרת הארץ, לספיגת עודף כוח הקניה, העולה על המינימום ההכרחי והעלול לגרום לאינפלציה.

לשם גביית-אמת תורחב רשת ועדות-שומה ציבוריות, ויינקטו אמצעים להבטחת הגביה המלאה ובזמנה.

11. הממשלה תגביר מאמציה להגדלת פריון העבודה

העם בכללו מאוחד הרבה יותר בכל שאלות-היסוד, מאשר נדמה לפי ההתפצלות המפלגתית היתרה. ויש אפשרות וחובה לרכז בממשלה כל הכוחות האחראיים במדינה מתוך מיצוי המשותף והמאחד. לשם כך שלחתי לשבע המפלגות וגם פר-סמתי ברבים קווים כלליים לתכנית הממשלה. נציגי הציונים הכלליים ענו לי מיד בשליה; לא קיבלתי תשובה זו, וכי קשתי להיפגש עם הנהלתם, ובקשתי זו ניתנה לי, ואני מודה להם על כך. אבל התוצאות לא גשנתו לצערי הרב. במכתב מיום 1 בספטמבר 1955, שנחתם עליידי יושב-ראש המפלגה בר פרץ ברושטיין, הודיעו לי הכלליים, כי תכניתי המוצעת אינה יכולה לשמש בסיס למשאומתן על הצטרפות מפלגתם לממשלה.

אגודת ישראל הציגה לי שורה של דרישות שלא ראיתי כל רשות לעצמי לקבלן, כי אין לגזור על רוב הציבור גזי-רות שאינו רוצה לעמוד בהן. ובסופו של דבר רק חמש מפ-לגות השתתפו בניסוח קווי-היסוד שאני מביא היום לכנסת: מפ"ם, אחדות-העבודה—פועלי-ציון, הפועל-המזרחי והמזרחי, הפרוגרסיבים ומפלגת פועלי ארץ-ישראל.

מיבות בלתי-חלויות בי נתעכבה, לדאבוני הרב, הצגת הממשלה יותר משהייתי מביקש.

ואלה הם קווי-היסוד לתכנית הממשלה אשר נתקבלו עלי-די חמש המפלגות המשותפות בממשלה החדשה:

פ ר ק א': כ ל ל י ם

1. הממשלה תוקם על יסוד אחריות משותפת של כל חבריה ושל כל הסיעות המשתתפות בה. האחריות חלה על הכנית פעולה מוסכמת מראש ועל החלטות הממשלה.

2. פעולת הממשלה בתקופת ארבע שנות הכנסת תתרכז במשימות המפורטות להלן:

א. העלאת היהודים מארצות המצוקה ועידוד העלייה מארצות אחרות.

ב. התקדמות לקראת עצמאות כלכלית.

ג. איכלוס השטחים הריקים והשוממים בצפון ובמרחבי הדרום והנגב.

ד. שקידה מתוחה על בטחון, שלום ויחסי ידידות עם כל האומות.

ה. סתימת הפער שבין הישוב הוותיק ובין העלייה החדשה.

ו. הקפדה על טוהר המידות ועידוד חלוציות והתנדבות עממית.

ז. דאגה לתעסוקה מלאה לוותיקים ולעולים חדשים, ושקידה על רמת-חיים הוגנת.

ח. העלאת החינוך וטיפוח המדע והמחקר.

ט. ביצור הדמוקרטיה ועצמאות מדינת-ישראל.

פ ר ק ב': מ ד י נ י ן כ ל כ ל י ת

3. הממשלה תשקוד על תיכנון הכלכלה הישראלית לפי צרכי הקליטה, הפיתוח והבטחון; תעודד כל יזמה יוצרת של יחידים, חברות פרטיות, שותפויות קואופרטיביות וקיבוציות מתושבי הארץ ומחוץ-לארץ; כל יזמה פורה שיש בה ברכה למשק הארץ תזכה בתמיכה המלאה של הממשלה, בין שהיא יזמה פרטית או ציבורית, בין שהיא מיוסדת על הון פרטי או הון שיתופי, ללא כל אפליה.

לכל התושבים והחוגים תוכטח הזדמנות שווה לתרום הרומתם לפיתוח הארץ ולביצור כלכלתה.

המתיישבים בחבלים מרוחקים ושוממים צריכים לקבל מהמדינה, בגדר האפשרות הכספית והפיסית, השירותים החיוניים וסידורי הנוחיות ההכרחיים.

24. חלוצים מוכשרים היושבים בגבולות או בנגב ונשלחים עליידי ישוביהם להשתלמות יהיו זכאים לקבל השכלה גבוהה ומקצועית על חשבון המדינה, בתנאי שיחזרו להשקיע בישוביהם.

25. הממשלה תשקוד על פיתוח אילת, בניינה וביצורה כעיר נמל, על פתיחת ים-סוף לשיט ולדיג ישראלי ולמעבר הפשי לאניות ישראליות ואחרות מאילת ולאילת; וזנבטיה התחבורה היבשתית והאווירית בין מרכזי הארץ ובין ערבות הנגב בואך אילת; וכן תדאג להקמת שרשרת ישובים בדרכים לאילת.

26. הממשלה תשקוד על השלמת מפעל הירקון וסיום השלב הראשון של הטיית מיהירדן. מימי הארץ יופנו במידה מאכסמיילית לדרום. ייעשו כל המאמצים לאגירת מי הגשמים והשטפונות להפרחת השממה.

פ ר ק ד' : ע ל י א ו ק ל י ט ה

27. המשימה הדחופה של עליית הצלה מחייבת מאמץ מיוחד ונוסף גם מהעם בישראל וגם מהיהדות בעולם. יש לגייס כל האפשרויות הפנימיות בישוב ואמצעים מיוחדים בארץ ובגולה, להקלטת המוני העולים בעבודה ובהתיישבות, לשיכונם ולהשרשתם במולדת.

28. יחד עם מאמצים מיוחדים לקליטת העולים מצפון אפריקה ומשאר ארצות המצוקה תעודד הממשלה עליה מארצות המערב ותדאג לרשות עליה מברית-המועצות ומ' ארצות מזרח-אירופה.

29. הממשלה תנקוט באמצעים מיוחדים — בהבטחת שיכון ותנאי עבודה נאותים — לעליית מומחים, בעלי מקצוע ואנשי מדע מכל הארצות.

פ ר ק ה' : מ י ז י ג ג ל ו י ת

30. מאות אלפי עולים שבאו ארצה לאחר יסוד המדינה והרבבות שיבואו בתקופה הקרובה, הם בחלקם הגדול יוצאי ארצות נחשלות ומזוללות.

רבות מקרב עולים אלה נקלטו בארץ בחיי עבודה ויצירה, והקימו ישובים חקלאיים בצפון, בפרוודור ירושלים, בדרום ועל הגבולות, ונעשו לכוח מפרה ומחוק בכלכלתנו ובטחוננו. אבל עם כל אלה לא נמחקו עדיין ההבדלים החברתיים והתרבותיים שבין חלק גדול של העולים ובין הישוב הוותיק.

קיום פער חומרי ורוחני זה בין שני ישובים בעם אחד ובארץ אחת תוליד עולים ימים צופן בתוכו גרעיני סכנה והרס, ונדרשים גם מצד מוסדות המדינה וגם מצד כל חוגי העם מאמצים ממושכים ונאמנים לסתום הפער רבי-הפעמים, לעקור המחיצות העדתיות. לבטל הבדלי מוצא ולשתף כל בני העם בערכי ישראל, בתרבות ובחברה החדשה שאנו שואפים לעצב בישראל.

דבר זה לא ייעשה ביום אחד או בשנה אחת. אבל לא נהיה לעם אחד ולא נקיים רמה תרבותית נאותה של כל התושבים, אם הממשלה לא תשקוד בלי הרף על העלאתם החומרית והרוחנית של עשוקי החינוך בקרב העולים. ואם לא תבוא התנדבות עממית רבתי מצד הדור הצעיר, ההתיישבות החלוצית, אנשי הרוח, מנכחי העם ומדריכיו לעזרת העולים.

31. הממשלה תפעל במרץ ובדחופות להיסול מוקדם ביותר של המעברות ושכונות-העוני; לתת לנוער מבני דלת העם חינוך מקצועי והכשרה חלוצית; להעביר מאכסמיום של

וייעול תהליכי הייצור, להשבחת טיב התוצרת והזולת מחיריה, להורדת הוצאות הייצור והחיוך מבלי לפגוע בשכר העבודה, ולהקניית כושר התחרות לתוצרתנו בשוק הבינלאומי.

12. הממשלה תאחז באמצעים יעילים נגד השפעות שליליות של קארטלים ומונופולין ונגד הפקעת שערים ותעלולי ספסרים, ותדאג לשימוש יעיל של כספי השילומים.

13. הממשלה תסייע לבעלי-מלאכה בהקמת מוסדות לשיווק וליצוא ובאספקת אשראי נוח ושיכון נאות לסדגאות-מלאכה. הממשלה תגן על המסחר הקמעוני והזעיר לבל יקופח בחלוקת מצרכים ואספקתם, הן מהיבוא והן מהייצור הישראלי, ותעזור לו בהשגת אשראי למחזור עסקיו בתנאים מתאימים.

14. הממשלה תאחז באמצעים להזולת היבוא, לייעולו ותיאומם לצרכי התפתחות הייצור המקומי, וכן תמנע יבוא הפוגע בייצור המקומי ויבוא מותרות.

15. הממשלה תרחיב התיירות עליידי התקנה נאותה וסימון מתאים של מקומות ומאורעות היסטוריים מימי קדם ועד ימינו אלה, והבטחת סידורי תחבורה, אכסון ובידור הוגנים.

16. בקביעת השכר של עובדי המדינה והרשויות המקומיות תדאג הממשלה:

א. להבטחת מינימום הוגן לכל עובד.

ב. לתגמול נאות, נוסף ומורג לעובדים אקדמאיים, מקצועיים ומנהליים, בעד שקידה, התמחות ואהריות יתרה ועבודה באזורי פיתוח וספר.

ג. לאיזון התקציב.

17. הממשלה תדאג לכך שתנועת ההתייקרות לא תגרום לשינויים ניכרים בדירגים הקיימים בשכר עובדי המדינה.

18. הממשלה תדאג לתעסוקה יצרנית מלאה לעולים ולוותיקים בתנאי חיים הוגנים ומתוך הבטחת פרויזן עבודה נאות.

פ ר ק ג': א י כ ל ו ס ה א ר צ

19. ריכוז התעשייה ורוב גדול של האוכלוסין ברצועת החוף המרכזית גושא בחובו סכנות חמורות. בסחונות וכל-כלייה, לעתיד המדינה, והממשלה רואה פינוז האוכלוסין והתעשייה והמלאכה בכל חלקי הארץ כצו קיומנו.

20. הממשלה תדאג ליישוב השטחים אוריי. אוריי ההתיישבות החדשים יבוססו על משק מעורב של חקלאות, מלאכה, חרושת ועבודת רוה, ובקרבת החוף גם על דיג וספנות.

21. הממשלה תגיש כל העזרה לגרעיני נח"ל ההולכים להתיישבות ותעודד הנוער הלומד והעובד להצטרף לנח"ל; תשקוד על הרחבת שרשרת הישובים לאורך הגבולות.

22. הממשלה תבטיח עדיפות והקלות מיוחדות לשיכון ותעשייה באזורי התיישבות חושים; תעמיד רורבה קרקעית של רשויות מקומיות להשתכנות עממית, למשקי עזר ולקליטה פרוודוקטיבית; תושיט כל העזרה לבעלי מקצוע, לאנשי רוה וכמרכין לנוער חלוצי שיצאו לישובים חדשים בגליל, בדרום, בנגב, בפרוודור ירושלים ועל הגבולות.

23. הממשלה תעודד יציאת תושבי העיר לכסר, להתיישבות חדשה וחקיקה, ותתן מלוא עזרתה לכל תנועה חלוצית ולארגוני התיישבות ליישוב השממה.

23. הממשלה תדאג להקל על עול השמירה בישובי הגבול והיך יזיכה לשתף כל האזרחים בנשיאת עול זה באופן נאות.

פרק ז': טוהר המידות והתנדבות עמ"מ 38. העקרונות שעליהן השתית החוק את החינוך היסודי במדינה: „ערכי תרבות ישראל והישגי המדע, אהבת המור לדת ונאמנות למדינה ולעם ישראל; אימון בעבודה חקלאית ובמלאכה, הגשמה חלוצית; שאיפה לחברה בניה על חירות, שוויון, סובלנות, עזרה הדדית ואהבת הבריות“ — צריכים להיות קו מנחה בחינוך העם כולו ובפעולת כל מוסדות המדינה.

39. הממשלה תשקוד על עקירת כל גילוי של שחיתות, שליחת יד ברכוש הציבור, הברחת הון באופן בלתי-חוקי לחוץ-לארץ, הפקעת שער הרבית החוקית, שרירות פקידו תית, בזבוז רכוש המדינה וכספי הציבור; ותספח יחסי כבוד, הגינות ויושר בין אדם לחברו, מילוי חובה למדינה ולכלל במקרה שמוסדות השיפוט הפנימיים של מוסדות, ארגון נים ומפלגות מגלים עבירות פליליות — עליהם למסור הדבר מיד למוסדות המוסמכים של המדינה לשם העמדת העבריינים למשפט.

40. הממשלה תביא לכנסת חוק שירות המדינה שיבטיח בין השאר:

א. קבלת עובדים למדינה — והוא הדין לרשויות המקומיות — רק לפי הכשרה אישית וללא משוא-פנים.

ב. נקיין-כפיים של עובדי המדינה.

ג. מעמד העובד, זכויותיו, ארגונו המקצועי, תנאי עבודה הוגנים ובטחון בעתידו.

ד. מניעת שרירות-לב ופניה אישית או מפלגתית בפטורים.

ה. הגבלת פעילותם המפלגתית של סוגים ודרגות מסוימות של עובדי המדינה והרשויות המקור מיות.

ו. קיום בית-דין משמעותי שלפניו ייתבע עובד המדינה אם עבר על תקנות או כללים המוגדרים בחוק.

עובדי המדינה צריכים לשמש דוגמה ומופת לכל העם בטוהר מידות ובנקיין-כפיים; בכושר מעשה וביעילות הביצוע; בדיוק ובמשמעת במילוי תפקידיהם; בנאמנות לכלל ולפרט; בסבר פנים יפות ובאדיבות כלפי כל אזרח ונצרך הפונה אליהם.

הממשלה תדאג להעלאה מתמדת של יעילות עובדי המדינה, כושרם ונאמנותם לתפקיד.

41. שופטים ודיינים המוסמכים לתפקידם מטעם המדינה והמקבלים שכרם מאוצר המדינה או מרשויות מקומיות — אסור להם לעסוק במלחמת בחירות ובתעמולה מפלגתית.

42. המשימות של מדינת-ישראל לא יבוצעו אך ורק בכוח השלטון, המנגנון, החוק והתקציב. על הממשלה לטפח ערכי החלוציות בנוער ולעודד התנדבות המונית בכל החוגים לעזרת העולים, למיזוג גלויות, לבטחון המדינה, להשרשת ההכרה בכל התושבים, כי הם גם נתבעים ולא רק תובעים, וכי מגילת החובות של כל אזרח מתנה זכויותיו.

פרק ח': חינוך ותרבות

43. הממשלה תספח החינוך היסודי מתוך הגברת האימון בחקלאות ובמלאכה והכשרה חלוצית בבתי-הספר היסודיים והתיכוניים; תשאף לתחלת חוק חינוך-חובה חיים גם על גיל הגן ועל החינוך התיכון; תרחיב החינוך החקלאי והמקצועי בקרב הנוער; תספח תרבות הגוף והספורט בישראל;

עולים לעבודה יצרנית קבועה בחקלאות ובחרושת; להקציב כטיפנדיות לטובי הנוער של העליה החדשה לאחר גמר בית-הכפר היסודי, אשר ירצו לרכוש השכלה מקצועית, תיכונית, תורנית וגבוהה; להמציא האמצעים הדרושים להרחבת פעולת הגדנ"ע בקרב כל הנוער העולה והעובד, ולהגברת התנועה החלוצית בנוער; לעשות מאמצים מיוחדים בצבא ובמוסדות חינוך להעלאת אנשי העליה החדשה לדרגת מפקדים בצה"ל ולנושאי תפקידים במדינה ובעם; לעודד ולסייע בכל האמצעים שבידה להנחלת הלשון העברית לביגרי העליה החדשה, נשים ואנשים.

הממשלה תעודד הליכת נוער מההתיישבות החלוצית, מהעיר ומהמושבה לישובי העולים לשם הדרכתם בעבודה, בבטחון ובערכים חברתיים ותרבותיים, ותגיש לנוער זה כל העזרה הדרושה.

פרק ט': בטחון, שלום ומדיניות-חוק

32. הממשלה תתמיד באמצעים נמרצים להגברת כוונותנו הצבאית ולהעלאת הארגון, הציוד, האימון והרוח של צה"ל, גם בצבא הסדיר וגם בצבא המילואים, וכמרכזן בישובי הספר. הממשלה תדאג לשילוב הישובים במערכת הבטחון הארצית.

33. הממשלה תנקוט באמצעים יעילים להגנת ישובי הספר ואזורי הסכנה ולהפגת המתרחקות על הגבולות ולחתור בלי ליאות לקראת יחסי שלום ושיתוף פעולה בין ישראל ובין ארצות-ערב.

34. הממשלה תוסיף לקיים בנאמנות הסכמי שביתת-הנשק בין ישראל ובין שכנותיה, וכמרכזן תקפיד על שמירת ההסכמים מצד שכנינו.

35. יחסי ישראל לשאר המדינות יתבססו על —

א. שאיפה נאמנה לחיזוק השלום בעולם כולו ובמיוחד במזרח-התיכון.

ב. צרכי הבטחון, העליה, הפיתוח והעצמאות הכלכלית והמדינית של ישראל.

ג. מצבה וצרכיה של היהדות הפזורה בעולם לארצותיה.

ד. נאמנות לשיתוף-פעולה בינלאומי ולעקרונות מגילת האומות המאוחדות.

36. ממשלת-ישראל תתמיד לטפח יחסי ידידות ועזרה גומלין עם כל מדינה שוחרת שלום מבלי לבדוק במשטרה הפנימי ומבלי לפגוע באינטרסים של אומה אחרת; היא תמשיך בכאמציה לקשור יחסי-גומלין של ידידות עם עמי-אסיה ותפעל לחיזוק קשריה עם כל המדינות בהן שוכנים קיבוצים יהודיים.

ממשלת ישראל תהדק קשריה עם כל הארצות המסייעות לבטחונה ולפיתוחה של ישראל ומאפשרות לקיבוצים היהודיים בתוכן להשתתף בבנין הארץ ולעלות אליה.

הממשלה תעשה מאמצים לרכוש תמיכה למפעל קיבוץ-גלויות והסכמה לעליית יהודים מארצותיהן מצד המדינות שבהן עליית יהודים עדיין אינה הפשית.

ישראל לא תיתן יד לשום מגמה וברית תוקפנית המכוונת נגד איוו מדינה שהיא ותסייע במידת יכולתה להפגת המתרחקות הבינלאומית.

37. בכל יחסיה החיצוניים שומה על הממשלה לשמור על מלאו ריבונותה, שלמות גבולותיה, עצמאותה ומשטרה הדמוקרטית של ישראל ולהבטיח שכל קשריה עם מדינות אחרות יתבססו על שוויון והדדיות ומניעת תוקפנות מכל צד שהוא.

עית והחברתית, ותקים דשיות מוניציפאליות בישובים אלה על בסיס בחירות דמוקרטיות.

49. יוחלף מסהגולגולת בישובי המיעוטים במספרוגרבי.

50. לערבים יובטח כמקודם חינוך בלשון הערבית אגב לימוד חובה של הלשון העברית; כמרכז יובטח השימוש בלשון הערבית עלידי אורחי ישראל הערבים בכל משרדי הממשלה ומוסדותיה.

מוסדות החינוך העליונים של המדינה יהיו פתוחים לכל האזרחים ללא הבדל, תלמידים ערבים ובני מיעוטים אחרים מצטיינים בבתי-ספר יסודיים ותכונים, אשר יד הוריהם אינה משיגה להשלים חינוכם, יקבלו מילגות כתלמידים יהודיים.

51. אמצעי הבטחון באזורי הגבולות מחוייבי-המצב בגלל סירוב של המדינות הערביות השכנות לעשות שלום עם ישראל, יצומצמו אך ורק לצרכי בטחון ממשיים וחיוניים ולא יפגעו ללא צורך בזכויות האזרח ובחופש התנועה של תושבי הגבולות. הממשלה תמנה ועדה מיוחדת לבדוק האפשרויות והצרכים של צמצום הממשל הצבאי בשטח ובהיקף פעולתו כנ"ל.

פרק י"ב: בטחון-בריאות כללי

52. הממשלה תחזור להרחבת חוק הביטוח הלאומי כדי התקנת ביטוח-בריאות כללי לכל האוכלוסין במדינה; ואשר לארגוני המבוטחים יוגשם הביטוח באמצעות קופות-חולים שלהם, תוך מניעת כפילות במתן עזרה רפואית, השלמת החסר וכדומה, הנהלתם האבטונומית של ארגוני המבוטחים תישמר במסגרת חוק ביטוח הבריאות הכללי של המדינה. הממשלה תמנה ועדה לבחון הצרכים והאפשרויות של ביטוח-בריאות כללי כנ"ל על חשבון המדינה, המבוטחים ונותני-העבודה.

פרק י"ג: לשכת העבודה

53. הממשלה תגיש לכנסת הצעת חוק על לשכת העבודה הכללית המתנהלת עלידי נציגי הפועלים המאורגנים ושטעמוד תחת פיקוח הממשלה.

תובטח חלוקת-עבודה צודקת ללא משוא-פנים ואפליה, ועל-פי תור, ותק וכללים אחרים שיבטיחו יעילות והגינות בחלוקת עבודה.

משרד-העבודה יפקח על חלוקת העבודה וסדריה. תוקם ועדת-ערעורים עליונה אשר בראשה יעמוד שופט.

פקידי הלשכה יתקבלו לעבודה עלידי הנהלת הלשכה ויקבלו כתב-מינוי עלידי הממשלה. כללי ההתנהגות שיחוייבי בהם פקידי המדינה לפי חוק שירות המדינה יחולו גם על פקידי הלשכה.

קבלת עובדים תיעשה במסגרת הנוהג הקיים, אך ורק עלידי הלשכה, וכלל זה יחייב את כל העובדים והמעבידים.

פעולות הלשכה בתוקנה עלידי מבקר המדינה.

ארגוני המעבידים יהיו מיוצגים בלשכה במרכז הלשכה כות ובלשכות של ירושלים, תל-אביב וחיפה, וישתתפו בוועדה מורכבת ממספר שווה של נציגי העובדים והמעבידים לשם קביעת הסוגים המקצועיים של מחפשי עבודה. חילוקי דעות בין הצדדים בנידון זה יוכרעה עלידי נציג משרד-העבודה.

פרק י"ד: חוקי-יסוד

54. בכנסת השלישית יש לבצע ולהשלים חקיקת חוקי היסוד שיצטרפו לחוקת יסוד של המדינה, מושתתת על יסודות דמוקרטיים. בחוקים אלה יובטח שוויון מלא וגמור בזכויות

תשקוד על השתלמות המורים והעלאת רמת השכלתם וכישרם החינוכי; תיתן סטיפנדיות למהוסרי יכולת, וביחוד בקרב עדות המזרח, בין והיקים ובין עולים חדשים, אשר ירצו לרכוש השכלה מקצועית וחקלאית, תיכונית, תורנית וגבוהה בעזרת המדינה; תבטיח לנערים עובדים ומעוטוי-יכולת והשכלה מקצועית תיכונית בתנאים מתאימים ובשכר לימוד מינימאלי, ותדאג לאפשרויות לנוער המתפרנס מעבודתו לקבל חינוך גבוה בשכר-לימוד נמוך; תתמיד בהנחלת הלשון העברית לעם; תפתח מוסדות החינוך הגבוהים; תשקוד על העלאת רמת המדע והמחקר במדינה ועל טיפוח נכסי הרוח ויצירות ספרותיות ותרבותיות בכל המקצועות; תדאג להנחלת הישגי המדע, הספרות והאמנות וכיבושי הקידמה האנושית לכל שדרות העם; תמשוך לארץ גדולי התורה והמדע, הספרות והאמנות היהודית בעולם במגמה לעשות מדינת-ישראל למרכז עולמי של תורה, חכמה, מדע ומחקר.

44. בחינוך היסודי, התיכוני והגבוה, תדאג הממשלה להעמקת התודעה היהודית בקרב הנוער הישראלי, להשרשתו בעבר העם היהודי ובמורשתו ההיסטורית ולהגברת זיקתו המוסרית ליהדות העולמית מתוך הכרת שותפות הגורל והרציפות ההיסטורית המאחדת את יהודי כל העולם לדורותיהם ולאראצותיהם.

פרק ט': קשרים עם היהדות והתנועה הציונית

45. בהתאם לחוק מעמד ההסתדרות הציונית והאמנה שבין הממשלה ובין ההנהלה הציונית, תגיש הממשלה תמיכה נאמנה לתנועה הציונית מתוך תביעה להגשמה עצמית ולהתנודות כספית מוגברת; להפצת הלשון העברית; לטיפוח התנועה החלוצית; לעליית ילדים ונוער; להרחבת העליה וההתיישבות והזרמת הון לארץ; למשיכת נוער יהודי מכל הארצות להתחנך בבתי ספר תיכוניים וגבוהים בישראל; לעמידה לימין ישראל במאבקו על זכויותיה ומעמדה הבינלאומי; להעמקת ההכרה והאחדות היהודית בקרב יהדות התפוצות, ולמלחמה בכל גילויי התבוללות והתכחשות לאומית.

פרק י': הדת במדינה

46. בתקופת קיבוץ-גלויות מתכנסים במולדת קיבוצים יהודיים שנמצאו מאות בשנים תחת השפעת תרבויות וסביבות רחוקות זו מזו, כשהם מחולקים בהשקפותיהם, בדעותיהם ושונים בהרגליהם ונימוסיהם. ליכוד העם וחיי מדינה מתוקנים מחייבים לספח ולקיים בישראל סובלנות הדדית וחופש מצפון ודת; למנוע כל כפייה דתית או אנטידתית מאיזה צד שהוא; להבטיח סיפוק צרכי הדת הציבוריים באמצעי המדינה; להבטיח חופש הדת והמצפון לכל העדות הבלתי-יהודיות בישראל ולספק על חשבון המדינה את צרכי הדתיים.

פרק י"א: שוויון מלא לערבים ולשרה המיעוטים

47. הערבים ובני מיעוטים אחרים ייהנו מכל זכויות האזרח בישראל וישאו בחובותיה.

כל שירותי החינוך, הבריאות, הפיתוח, הסעד והאחרים הניתנים עלידי המדינה והרשויות המקומיות, יעמדו לרשות כל התושבים בלי הבדל גזע ודת.

יובטח שכר שווה לפועל, לעובד ולפקיד ערבי כמו ליהודי בכל עבודה שווה.

48. הממשלה תעודד קואופרציה בכל צורותיה בקרב ישובי המיעוטים ותדאג להעלאת רמתם התרבותית, המקצועית

עלינו לראות בכהירות אכזרית ההבדל הגורלי שבינינו ובין יריבינו. אויבינו סבורים כי הם מסוגלים לפתור אחת ולעולמים ובאופן מוחלט בעיית ישראל — על ידי השמדתה הטוטאלית. אנתון לא נוכל להשיג בטחון מסוג זה על-ידי נצחון צבאי, ולו גם המלא והשלם ביותר. אין אנו רוצים, אין אנו רשאים ואין אנו יכולים לחסל עשרות מיליונים הערבים שבמזרח-התיכון, ושום טרוריקה מלחמתית ופטריוטית אינה יכולה לשנות עובדה גורלית זו. בטחוננו הוא בהתעצמות מתמדת וכוללת בכל השטחים ובכל החזיתות.

ברגע זה העם שקוע בדאגה חמורה על הנשק המרובה השופע לארצות האויבות, וביחוד למצרים. אבל דווקא בשעה זו יש חובה להגיש, שבטחון ישראל לא ייכון אך ורק על צבא ונשק. — אם כי בלי שני אלה אין בטחון, והעם בחושו הנאמן הבין כמה אנו זקוקים בשעה זו לחיזוק בנשק נוסף.

בטחון ישראל — פירושו עליה. במצרים בלבד יש למעלה מעשרים ושניים מיליון תושבים. בישראל רק כמיליון וחצי. העליה היא לא רק בבתי-עריה של הציונות וייעודה ההיסטורי העליון של המדינה, אלא צורך בטחוני ראשון במעלה. ועליה אינה הסעת יוהדים מפפון-אפריקה או מארץ אחרת לחופי ישראל, ותו לא. — אלא השרשת העולים בעבודה, בקרקע המולדת, במשק, בלשון העברית, בערכי האומה, באחריות ממלכתית, בערבות יהודית כללית, בהרגשת גאון ובטחון לאומי, ברצון וביכולת להיות בונה מולדת, מגינה ומעצב דמותה.

בטחון — פירושו התיישבות, ובשורה הראשונה יישוב השממה. קרתגה יהודית — או בלשון המקורית העברית והכנענית קרת'חדשת, — קיומה לא יהיה יותר מובטח מקר' תגה כנענית. פיזור האוכלוסין והתעשייה בכל רחבי הארץ הוא צו קיומנו. הגליל העליון, וביחוד מרחבי הדרום והנגב הריקים, הם מקומות התורפה של המדינה, ושום כוח צבאי לא יקיים אותם בדידנו אם לא ניישבם בהקדם האפשרי ובצפיפות הגדולה ביותר. עלינו להקים מרכזים רבי-אוכלוסין בשטחי התורפה בגליל ולהפנות עודף המים, חומר האדם מהעליה החדשה והמנועד המתבגר בארץ, בתי-המלאכה וה' חרושת החדשים, מפעלי הפיתוח וגם מכוני מחקר ומדע — דרומה, כי מהדרום הריק תיפתח בימינו הרעה; ועלינו לקדם פני הרעה ביישוב מרובה אוכלוסין בכל מרחבי הדרום, מקו מגדל-אשקלון — בית-גוברין עד אילת בדרום ועד ים המלח ביהודה.

בטחון — זהו כיבוש הים והאוויר, והיותנו למעצמה ימית חשובה. בהיסטוריה הקדומה, בימי הביניים וגם בתקופה המודרנית ראינו כיצד עמים קטנים השוכנים לחוף ימים נהפכו על-ידי פיתוח השיט והדיג למעצמות ימיות גדולות. הדוגמה ההיסטורית הראשונה ניתנה על ידי בני ארצנו ודוברי עברית כולנו — תושבי צור וצידון. התיישבות אינה צמודה דווקא ליישוב. יש גם התיישבות ימית, ויתרונה הגדול שאין כל שטח וגבול מצמצם ומגביל אותה. כל ימי העולם, הקרובים והרחוקים, פתוחים לפנינו. הפניית חלק גדול של הנוער בערי החוף — נהריה, עכו, חיפה, נתניה, יפו — לתל-אביב, מגדל-אשקלון — לדיג ימי ולספנות הוא צורך לאומי, כלכלי ובטחוני ממדרגה ראשונה. אנו נצורים לאורך כל גבולותינו היבשתיים, בדרום, במזרח וב' צפון, ומי יודע אם מצור זה יוסר בקרוב, מלבד האוויר, הדרך היחידה הפתוחה לפנינו לעולם הרחב היא דרך הים, — וכוחנו בים עשוי להיות מכריע ביום פקודה.

בטחון — זוהי עצמאות כלכלית. ההתעצמות המתמדת

ובהובות לכל תושבי המדינה מבלי הבדל מין, גזע, מעמד ולאום; יקיים חופש הדת והניצפון; יוגדרו הסמכות של הנשיא, הכנסת, הממשלה ובתי-המשפט, והזכויות והחובות של חברי הכנסת; יוסדרו הזכויות האזרח, וזכויותיו וחובותיו; יובטחו זכויות הפרט, חופש האיגוד והאביטו בכל מה שכתב מתוך שמירה על בטחון המדינה ועצמאותה; יוגן המשטר הדמוקרטי מפני אלימות ורודנות, ומתוך הקפדה על זכויות הזולת; יוגנו סודות המדינה והצבא וייקבעו סמכויות שעת-חירום לבטחון המדינה.

עד כאן קווי היסוד.

חוששני, שמפני ריבוי העצים לא נראה היער, ותרשו לי איפוא להוסיף כמה מלים על המשימות המרכזיות המר' טלות עלינו בשנים הקרובות ועל המצב החמור בו אנו עומדים עכשיו.

יש בתוכנו תפיסות שונות על דמות המדינה שאנו רוצים לעצב בישראל ועל הגורמים המרכזיים שיש להשליט בקביעת משטרנו. אולם נדמה לי, כי דבר אחד ברור ומשותף לכולנו, על אף כל חילוקי הדעות בשאלות חברה, כלכלה ורוח. כל המשטרים ייתכנו בתנאי מוקדם אחד: שנתקיים ונחיה בארץ הזאת. ומשום כך עומדת בעיית הבטחון במרכז דאגותינו. ובעיית בטחוננו אין דומה לה בשום ארץ אחרת.

כאן אצלנו אין זו רק בעיה של בטחון העצמאות, השטח, הגבולות, המשטר, — אלא בטחון עצם קיומנו הפיסי. אוי' בינו אינם מתכלים רק לשחיתו ולעצמאותנו. ואסור שהיה לנו כל אשליה בדבר זה. הם מתכוננים, כפי שרבים מהם אומרים זאת בלגיו, לזרוק את כולנו לתוך הים; במלים יותר פשוטות — להשמיד כל יהודי ארץ-ישראל, בל נשכת שבימי מלחמת-העולם השנייה היו רוב שליטי ערב חסידי היטלר, וציפו לנצחוננו. חג' אמין אל-חוסייני היה בין עוזריו של רב-הטבחיים הנאצי בהשמדת יהודי אירופה, ופושע מלחמה זה עדיין פועל במדינות-ערב, ובחזית בדרום היה בן-לוח' יתה ויועצם של שליטי ערב.

לא הייתי אף פעם אחת בין המתנחמים, כי הכרזת שליטי ערב על "סיבוב שני" הן רק דיבורים בעלמא, ולא היתה לי כל אשליה בנוגע לתכנון ומהותו של "הסיבוב" אילו נושאים נפשם רוב שליטי ערב. לפני חמש שנים, ביום 1 בנובמבר 1950, הודעת' מעל בימת הכנסת כי "אני שותף להתרוננות הציבור שלנו על נצחונותינו בעבר. הסכנה האר' רבת לנו בעתיד אינה פחות חמורה משהיתה לפני שלוש שנים. אולי להיפך. ועדיין אני מלא חרדה, אולי יותר משאני מוכן להביע בשעה זו". וכעבור שנה, ביום 2 בינואר 1951, הזהרת' שוב את הכנסת במלים אלה: "אסור לנו להתעלם מהעובדה המרה, כי יריבינו חותרים גם תחת עצמאותנו וגם תחת קיומנו הפיסי בכללו. זוהי משמעותה האכזרית של בעיית בטחוננו". כמה משליטי ערב גם הכריזו בפומבי על כוונותיהם ביבירים ברורים. סעוד מלך סעודיה הצהיר ברבים שהוא מוכן להקריב עשרה מיליון ערבים כדי למחות את ישראל מעל פני האדמה. ועל השאיפות להשמיד את ישראל חזר לפני זמן לא רב רדיו קהירו, שאינו אומר שום דבר שלא על-ידעת הכת הצבאית השלטת.

ולכן בעיית הבטחון — פירושה בעיית קיומנו, קיום פיסי פשוט כמשמעו. וביקום מדינת ישראל תלוי מעכשיו כל עתידו של העם היהודי, ומשום כך ראינו כל השנים את הבטחון במרכז דאגותינו. וכשם שבעיית הבטחון של ישראל שונה מזו של ארצות אחרות, כך אמצעי הבטחון וצרכי הבטחון שלנו היקפים יותר רב מדינה אחרת.

בימים אלה היינו עדים לתנועת התנדבות עממית שפרצה מאליה בכל החוגים ובכל הגילים למען ציודו ווינו של צה"ל. האמצעים הכספיים שיתווספו לרכישת נשק יש להם כמובן ערך רב, אבל גילוי היכולת והמסורת הצפונה בהתנדבות העם, חשוב גם מהתרומה החומרית.

לפני כשבועיים נתקיים בכנסת ויכוח מאלף ומעורר כבוד על מדיניות חוץ ובסחון, שלצערי לא יכולתי להשתתף בו, ואיני רואה צורך להוסיף על דברי ראש-הממשלה ושר-החץ בוויכוח ההוא; אולם איני יכול לעבור בשתיקה על הדבר החמור והרהר-הסכנות שממשלת צ'כוסלובקיה קוראת לו בשם "עיסקה מסחרית". אין לי כל ענין לטעון על כינוי זה. מבחינה פורמאלית אפשר לקרוא בשם עיסקה מסחרית למכירת רעל לרוצח מועד, הגם שהמוכר יודע למה נועד הרעל. מהותו של "עסק" זה לא משתנה עלידי השם. יותר מדי יש לי דרך-ארץ להבנה הפוליטית ולחוש המציאות של הממשלה הצ'כית, ואני בטוח שהיא יודעת היטב למה מיר-עזים המוני הנטקים, המטוסים, התותחים, הצוללות ושאר כלי-הנשק שהיא שולחת עכשיו לכת-הצבאות הרודה במצרים. היא יודעת לא פחות ממני, כי נשק זה לא נועד להטבת תנאי העבודה והחיים של המוני הפועלים במצרים, גם לא להשבת מצבם החמרי של הפלחים, אף לא לעקירת התחלואה העממית ואפילו לא לחינוך המוני האנאלפבתי והשכלתם במצרים. היא יודעת כי שליטי מצרים קונים נשק זה מחמת אחת ויחידה: לעקור מדינת ישראל ועמה. היא שמעה כמונו ההכרזות הנישנות והולכות של רוב שליטי ערב על התכוננו תם ל"סיבוב שני". והיא אינה תמימה כל-כך להאמין לדברי עתונה הנקרא בשם "הצדק האדום", כי "המדיניות שוחרת השלום של הארצות הערביות ידועה לכל". ההיפך מזה ידוע לכל. דעת שליטי קהירו מבוססת עלידי העתונות המצרית ולא עלידי עתוני פראג. ועתונות זו מכריזה כי "דבר שלא יעלה על הדעת הוא כי מצרים תחתום על שלום עם ישראל או על הכרה בה", ועתון מצרי שני אמר בדברים יותר מפרי רשים: "הערבים רואים את מדינת ישראל כמדינה מלאכותית אשר יש להשמידה". ודברים הרבה יותר חמורים השמיע הרדיו של קהירו לפני זמן קצר. הוא הכריז כי "יומה של השמדת ישראל הולך ומתקרב, כך החלטנו וזוהי אמונתנו... לא יקום שלום בגבולות, כי אנו דורשים נקם, ונקם פירושו — מוות לישראל". שר-החץ המצרי מנסה להסביר לדעת

הקהל האמריקני, כי הכרזת הרדיו בקהירו אינה הכרזה רשמית, אבל הוא שכח כנראה, כי במצרים שלטת זיקטורה צבאית, והרדיו במצרים כפוף למשטר רודני ואינו מכריז על שום דבר בלי דעת השלטון ורצונו. ברור שדבר זה ידוע גם לממשלה הצ'כית.

וראש הכת הצבאית השלטת בקהירו הוסיף על דברי הרדיו בהכרזתו, כי מלחמתו מכוננת לא רק נגד ישראל אלא נגד היהדות העולמית ונגד האון היהודי, השליט כביכול בארצות-הברית. דיבורים אלה מופכים לנו מימי היטלר, תמוה מאד הדבר שדוקא הממשלה הצ'כוסלובקית מתעלמת מתורת הנאצים הנשמעת מחדש על גדות הנילוס. אי-אפשר להניח, כי ממשלה זו לא תדע שמשלוחי נשק אלה לכת הצבאית במצרים עשויים להדליק תבערה נוראה במורח הקרוב.

מתוך הגינות כלפי ממשלת פראג עלי להגיד לזכותה, כי כל מה שעשתה לא עשתה על דעת עצמה בלבד, אלא בידי עתה ואולי גם ביזמתה של ברית-המועצות. ועלי להתוודות, שאיני מסוגל ליישב מעשה זה עם הצהרות השלום של הגוש הסובייטי ועם מה שקוראים עכשיו "רוח ג'נבה",

הדרושה לנו לא תיתכן אם נהיה לאורך ימים תלויים בעזרה מן החוץ. החלפת בתמיכת הוולת היא יותר ממארה כלכלית. היא סכנה מדינית וצבאית. לא יהיה לנו חופש תנועה, פעולה ותמרון במאבקנו על מעמדנו, עצמאותנו ושלומנו כל זמן שלא נעמוד ברשות עצמנו מבחינה כלכלית.

אין אנו שואפים להגיע, ואין אנו יכולים להגיע לאב-טריקה כלכלית, אבל מבלי שנאזן תשלומי חוץ מפרי עבד-דתו ותוצרתו ולא ניוקק לעזרה חיצונית. — לא רק שקימונו הכלכלי יהיה רעוע ואף מסוכן, אלא עצמאותנו המדינית ובטחוננו הצבאי יהיו מעורערים עד היסוד.

ובטחון זה טיפוח מחקר וכושר מדיע בכל המקצועות הפיסיים, הכימיים, הביולוגיים והטכנולוגיים ברמה עליונה. טיפוח המדע אינו מותרות רוחניים או צורך של מעטים, אלא תנאי הכרחי לבנין משקנו, להגברת עצמאותנו ולחיסון בטחוננו. לעולם לא תהיה לנו עליונות כמותית לא בכוח האדם, לא בכיזוד ולא באמצעים חמריים; אבל נתכנה לנו עליונות רוחנית, ועלינו להעלותה עד שיא יכולתנו האיני-טלקטואלית והמורסית. גם מעמדנו הבינלאומי, גם דמותנו הלאומית, גם אפשרויות פיתוח משקנו בכפר ובעיר, ביבשה ובים, וגם עוצם בטחוננו ייקבעו במידה רבה, ואולי מרעת, עלידי יכולתנו המדעית והטכנולוגית. המדע בימינו הוא המפתח גם להשכלה, גם לכלכלה מפותחת וגם לחוסן צבאי. הצעירים המוכשרים שלנו הולמים בבתי-ספר גבוהים ופונים ללימודי משפטים במקום לימודי טבע וטכנולוגיה מבזבזים רכוש אנושי של העם שאין לו ערוץ. בטחוננו ועצמאותנו זקוקים לתוספת ניכרת ומתמידה של כוחות צעירים במדעים פיסיים וביולוגיים ובמחקר האטומי, האלקטרוני, במחקר אנרגיית השמש, ספוני האדמה, מי הים וכיוצא באלה.

בטחון זוהי הכשרה מקצועית משוכללת לנוער בחקלאות, במלאכה ובחרושת, בכיזוד ובספנות, שתסגל אותם לעבוד בחריצות וביעילות ולהוציא מפתח ידם תוצרת משוכללת בטיבה ומוכשרה לעמוד בהתחרות בשווקים הבינלאומיים. בכל שנה מתבגרים כעשרים וארבעת אלפים בנים ובנות בגיל עשרים, והם צריכים להתפרנס ולעמוד ברשות עצמם, ועלינו להכשיר נוער זה לחיי עבודה יצרניים עלידי מתן חינוך חקלאי ומקצועי מעולה בנעוריהם מתוך תכנון כולל של צרכי המדינה.

ולבסוף — בטחון זוהי היחלצות הנוער והתנדבות העם למשימות קשות ומסוכנות בהתיישבות, בבטחון, במיזוג גלוי יות. כל מפעלנו בארץ לא היה קם אילמלא תכונה נפלאה זו של העפלה חלוצית שנתגלתה בנו בשלושת הדורות האחרונים לפני הקמת המדינה, במלחמת הקוממיות ולאחריה: — ביישוב הגבולות, במפעלי צה"ל, בהליכת הנוער לישובי העולים, במבצעי גבורה של צה"ל, הסמל הנעלה של חלוציות וגילוי עליון של אהבת ישראל בימינו היא ורדה בת כפר-ריתקין, שעזבה בית הוריה ומשקם הסודת והראשון בכפר, והלכה עם חבריה לחיות יחד עם אחים רחוקים, עולים קורדים מפרס, בכפר רחוק ודל בדרום הקיצוני, הנקרא פטיש לשם הדרכת העולים בעבודה, בבטחון, בחינוך, ומסרה נפשה על שליחתה זו.

משימת דורנו בבטחון, ביישוב השממה, בקליטת עולים ומיזוגם, בהעלאת האדם בישראל, בכיזוד עצמאותנו הכל-כלית והמדינית לא תבוצע אלא מתוך שיתוף פעולה נאמן בין מוסדות המדינה ובין העם לכל חוגיו, לא מתוך כפייה ותכנון כובל, אלא מתוך אחריות וחרדה משותפת לעתידנו בישראל, המתנה גם עתידו של כל העם היהודי באשר הוא.

ולמען ביצור השלום בעולם, לא יזמנו אף פעם ולא ניוזם לעולם מלחמה נגד מי שהוא. אין אנו חומדים אף שעל של אדמה זרה. אפס, לא ניתן, כל עוד אנו חיים, לגזול מאתנו אף שעל אחד של אדמתנו. אין אנו רואים כל עילה ממשית לסכסוך בינינו וביני מצרים, להיפך, אנו רואים רקע פורה לשיתוף-פעולה בין שני העמים, ומצדנו אין כל מחסור בצונו טוב.

לשמ מניעת הסכנות הצפונות במצב הפרוע הקיים אני מוכן להיפגש עם ראש ממשלת מצרים ועם כל אחד משליטי ערב בהקדם האפשרי — למען הסדר הדדי, ללא תנאים מוקדמים. ממשלת ישראל מוכנה להסדר של שלום קיים ושריר ולשיתוף-פעולה מדיני, כלכלי, וחברותי בין ישראל ושכנו תיה, לאור-יימים. אם הצד השני עוד לא מוכן לכך — אנו נסכים גם להסדר מוגבל: בהטחת ביצועם המלא של הסכמי שביתת-הנשק, מניעת פגיעות הדדיות, הפסקת כל מעשי איבה וחרם ומצור, שמירה על חופש הימים וכל סידור נוסף ששני הצדדים יסכימו לו. לממשלת מצרים ושאר שליטי ערב ניתנה האפשרות להוכיח לכל העולם לאן פניהם מועדות: למלחמה או לשלום.

וכלפי פנים אומר: אל שאננות ואל אזלת-יד. אם כי לא נוכל לסמוך על ערובות של מלים, לא נתיאש מהמצפון הא-נושי ומדעת-הקהל בארצות הנאורות. טובי העמים ואנשים ישרים — ומספרם לא קטן בכל חלקי-תבל — יודעים להבחין בין משטרים עריצים הבנויים על אלימות ותוקפנות והשפלת כבוד האדם, ובין מדינות מושחתות על ערכי חירות, יקר-אדם, צדק ושלום. נתנו יד לארגון האומות המאוחדות מתוך נאמנות למורשת נביאי ישראל על שלום בין עמים ואהבת הבריות, הגלומה במגילת האומות המאוחדות ובעקרונותיה. אבל ארגון האומות המאוחדות אינו פוטר חבריו מלדאוג לעצמם. מלאכתנו — וקודם כל מלאכת בטחוננו, לא תיעשה עלידי אחרים. ועלינו לעשות כל המוטל עלינו למען השלום ולמען הבטחון, ואם נעשה זאת — לא נירא רע.

ואני מתכבד לבקש מהכנסת לאשר קווי-היסוד של הממשלה ולהביע אמונה בממשלה המוצעת המורכבת מחברים אלה:

- דוד בן-גוריון — ראש-הממשלה ושר-הבטחון
- זלמן ארן — שר-החינוך והתרבות
- לוי אשכול — שר-האוצר
- יוסף בורג — שר-הדואר
- מרדכי בנטוב — שר הפיתוח
- ישראל ברזילי — שר-הבריאות
- ישראל בריהודה — שר-הפנים
- משה כרמל — שר-התחבורה
- קדיש לוז — שר-החקלאות
- גולדה מאירסון — שר-העבודה
- פרץ נפתלי — שר
- פנחס ספיר — שר-המסחר והתעשייה
- פנחס רוזן — שר-המשפטים
- בכור-שלום שיטרית — שר-המשטרה
- משה שפירא — שר-הדתות ושר-הסעד
- משה שרת — שר-החוזק
- בזאת סיימתי, ואני מודה לכם על הקשבתכם.

כמה משליטי ערב אינם מסתירים מאיש מזימותיהם נגד ישראל ונגד העם היהודי, ואף על פי כך יש מירוח בין כמה מעצמות, מי יזכה תחילה בבידודתם של רודנים ותוקפנים במזרח התיכון, צ'כוסלובקיה אינה היחידה שממציאה נשק לשליטי ערב. גם בריטניה, שחתמה על הצהרת שלוש המעצמות לשמור על מאזן בין ישראל וארצות ערב ולמנוע מירוח הזיון במזרח התיכון, מכרה למצרים נשק שסירבה למכור לישראל. ואפילו ארצות-הברית שלחה נשק לעיראק, אשר סירבה לחתום אתנו על הסכמי שביתת-נשק.

ויש חובה להגיד לתקיפי עולם, לכולם בלי יוצא מז הכלל, בכל הצניעות המדינית של שליח עם קטן ובכל התוקף המוסרי של בן העם היהודי: עם ישראל בארצו לא יהיה כצאן לטבח. כל התנכלות בשלומנו היא התנכלות בשלום המזרח התיכון, יחד עם מחונני הריסות מולדתנו מכמה דורות נתכנסו פה, בישראל המשוחררת, שרידי הקרבנות של היטלר באירופה; פליטי ארצות ערב — תימן, עירק, סוריה, מצרים, לוב ועוד; — שביציון מארצות החופש והרווחה. לא רבים העמים אשר נלחמים ככה על חירותם וקיומם כאשר נלחם וכאשר יילחם העם הקטן בישראל על חירותו וקיומו. מה שעשה היטלר לשהה מיליון יהודים מחוסרי ישע בני-טאות אירופה — לא יעשה שום צורך ישראל ליהודים בני חורין מעורים במולדתם.

כל מזימה תוקפנית נגד חירותנו וקיומנו מן ההכרח שתביא לידי התפרצות מסוכנת, אשר איש אינו יכול עכשיו לראות תוצאותיה, והאחריות תחול גם על מספקי הנשק לתוקפנים המרובים וגם על מונעי הנשק מהמתגוננים המר-עטים.

כשחידשנו לפני כשבוע שנים קוממיותנו הממלכתית נתקפנו בו ביום עלידי המדינות השכנות שפגשו לתוך ארצנו והיינו צפויים לכליה, ורק גבורת בנינו ובנותינו עמדה לנו. עם תום הקרבות לא נטרנו איבה לתוקפים והושטנו יד לשלום, אבל שכנינו סירבו לעשות שלום, וזכרתו רק הסכמי שביתת-נשק. גם הסכמים אלה לא נשמרו עלידי שכנינו, והמלחמה נגדנו נמשכה כדרכים אחרות: באמצעי חרם, בהסגר, ובגישות רוצחים ומחבלים מזמן לזמן מעבר הגבול. בראש מלחמה זעירה זו התייצבה בזמן האחרון מצרים. הגיחות מרצועת עזה בלבד גרמו לנו ב'9 החדשים הראשונים של שנת 1955 — 153 אבידות בהרוגים ובפצועים. נציגי מצרים באומות המאוחדות נכרזו בגלוי, כי מצב המלחמה בין ישי-ראל לבין מצרים נמשך והולך. ממשלת מצרים הפרה חוק בינלאומי יסודי על חופש השיט בסואץ, שעל כך גם באה החלטה מפורשת של מועצת-הבטחון. מצרים זו מנסה עכשיו לחסום הדרך לאניות ישראל במפרץ ים סוף, — בניגוד לעקרון בינלאומי על חופש הימים. מלחמה חד-צדדית זו מן ההכרח שתפסק, כי לא תוכל להישאר חד-צדדית לאור-יימים.

ממשלת ישראל מוכנה כמקודם לשמור באמונה על הסכמי שביתת-הנשק לכל פרטיהם וקדוניהם, כלשונם וכרוחם. אבל חובה זו מוטלת גם על הצד השני, הסכם שיופר עלידי הצד השני לא יחייב גם אותנו. אם קווי-שביתת הנשק ייפתחו מעבר לגבול למחבלים ולמרצחים — לא ייסגרו עוד בפני מתגוננים ועומדים בשער. אם זכותנו תיפגע עלידי מעשי אלימות ביבשה או בים — נשמור על חופש פעולתנו להגן על זכותנו באופן היעיל ביותר.

פנינו לשלום — אך לא להתאבדות. אנו רוצים בכל לבנו בשלום ובשכנות טובה, ואנו מוכנים לשיתוף-פעולה עם כל שכנינו למען גשוגו ושלומם של המזרח התיכון

2. דיון

אני סובר שזה חזיון חמור מאד אם ראש־ממשלה פאר־לאמנטארית יש לו הסתייגות נפשית עמוקה ביחס לזכות זו של בית־הנבחרים לדבר בשם העם. אני סובר שעל ראש־הממשלה יהיה להחליט וגם להודיע אם הוא רואה בבית זה את הנציגות האמיתית, הבלתי־מסולפת של רצון העם, או הוא רואה בו פרי קנוניות ומינוי של מזכירים מפלגתיים; אני סובר כי אביע את דעתם של כל חברי־הכנסת — ולא דווקא של ידידי — אם אומר כי ראש־הממשלה, לאחר מה שהשמיע באוני העם, חייב, אולי בדברי הסיכום, לחזור בו מהם ולומר: אכן, זוהי הכנסת זוהי הנציגות של העם בישראל, ואני מתייחס אליה בלי כל הסתייגות נפשית בשעה שאני בא להתחייב באוני עם ועדה למלא אחרי החלטותיה.

ביטוי ליחס זה לכנסת ניתן גם היום. הורכבה ממשלה. קראנו 54 הסעיפים. אבל שמענו שנוסף על הסעיפים נחתמו גם פרוטוקולים מסויימים. היכן הפרוטוקולים? האם באמת באות המפלגות הקואליציוניות לנהוג בכנסת ובעם כאילו היו מדינות ריבוניות הרגילות לחתום על חושים — והם מתמכרים — והרגילות להוסיף פרוטוקולים — והם סודיים — והפרוטוקולים הם העיקר? על מה חתמתם, רבותי המועצת דים לקואליציה. חברי דררים? למה אתם מסתירים את תוכן הפרוטוקולים מידיעת העם? הרי זכותנו כשליחי האומה לדעת אלו התחייבויות סודיות קיבלתם על עצמכם ומאלו התחייבויות פטרתם את עצמכם. היכן הם הפרוטוקולים של "צעירי ציון"?

ממרכיב הממשלה אעבור להרכב הממשלה ולאופיה. וב־הגיעי לאופי הממשלה החדשה, אמסור את רשות־הדיבור לפלוני שאינו אלמוני. במסמך שחובר עלידו נאמר, בין השאר, כך: "החלטת מועצת מפ"ם מן הימים 24—25 בדצמבר 1952 אומרת: מפ"ם רואה עצמה כמפלגה ציונית, חלוצית וסוציאליסטית מהפכנית, חלק בלתי־נפרד של המחנה בעולם שברית־המועצות עומדת בראשו. למהפכנים במפ"ם אין יושר־הלב ואומץ־הרוח לקרוא בשמו המקובל והידוע של המחנה בעולם שברית־המועצות עומדת בראשו, כלומר, המחנה הקו־מוניסטי. לפ"ם אין אומץ־הלב להגיד בפשטות שהם חלק של העולם הקומוניסטי, ויש להם טעמים מעשיים חשובים להסוות את זיקתם לקומוניסטים. רק בינם לבין עצמם, כשאין זר שומע, מרשים לעצמם אנשי השומר־הצעיר הקשישים לדבר גלויות וברורות. באגרת שנשלחה לגרעיני השומר־הצעיר בנחל־הכוראת יום חג המספחה של ה־7 בנובמבר 1952, מדברים הם בלי מסווה; ונזכור את הצבא האדום המשחרר, ונדע להיאבק על הפיכתו של צבא ההגנה לישראל לצבא עממי ואדום כהמשך למסורת הפלמ"ח".

מי כתב את הדברים האלה? שמו של המחבר הוא סבא של יריב. אם אשאל את שר־הבטחון: יריב הנכבד, במטותא ממך, אולי תגלה לי את זהותו של סבא של יריב? הרי יאמר: איך אדע, השומר סבא אנוכי? אבל אני מניח שאם אפנה, למשל, לחבר־הכנסת יערי, או לשר־הפיתוח המיועד ואשאל אותם: יריב הנכבדים, אולי תעוררו לי לזהות את סבא של יריב? — סבורני שהם ימצאו אותו באולם הזה, אף אם יסתכלו בו כפי שלטון הביט בקומפוזיטן.

ועוד אומר סבא של יריב: "מפ"ם רואה עצמה כחלק בלתי־נפרד של המחנה בעולם שברית־המועצות עומדת בראשו. אנו נעמוד בלי רתיעה לימין הארצות הסוציאליס-

היו"ר י. שפרינצק:

בטרם ניכנס לדיון על הודעת שר־הבטחון, אני רוצה לומר מה יהיו סדרי הדיון: היום יום 2 בנובמבר, יום הוכרז רון לנשיא הראשון למדינת ישראל, ומפאת יום הזכרון יהיו רבים מחברי הכנסת נוכחים בטכס הזכרון שיערך ב־17 חיים. לכן נפסק את הישיבה, עד כמה שאפשר, לפני השעה 13.00. הישיבה הקרובה תהיה מחר בשעה 10.00 בבוקר. מחר יהיו שלוש ישיבות, עד שנסיים את הדיון על סעיף זה. רשות־הדיבור לחבר־הכנסת בגין, ואחריו — לחבר־הכנסת ברנשטיין.

מנחם בגין (תנועת החרות):

אדוני היושב־ראש. ירשה נא לי, בשם סיעת האופוזיציה הראשונה בגולה בכנסת לברך את יריבי על החלטתו; אני מקווה כי שלמה היא. הנימוס הטוב מחייבני גם לברך את יריבי על הצלתו — אף אם היא מפוקפקת — להרכיב ממי שלה אתרי חבלי לידה שנמשכו שמונים יום ושמונים לילה. במידה שדוועים לי תקדימים היסטוריים, אולי מותר לי להביע השערה כי מימי אדם וחווה לא נודע על צירי לידה כה ממושכים: אולם השכל הטוב מחייב גם להביע מידה של תמיהה על כך ששר־הבטחון הסכים, או התנדב, או התייעד, להרכיב ממשלה מטעם הכנסת השלישית. יפלאיתי נובעת לאו דווקא מן העובדה שמפלגתו נחלה כשלון יחסי בבחירות האחרונות, אין להכחיש כי הכשלון היה לא קטן; וזכרני כי אחרי הבחירות לוועידת ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ ישראל, בהן קיבלה מפא"י 240.000 קולות, אמר מנהיגה, כי "שאלת שיטת הבחירות בישראל הוכרעה עליידי ציבור הפועלים, ועתה לא נבצר עוד מאתנו (כלומר ממפא"י) להשיג 150.000 קולות נוספים כדי להביא — עליידי חוק בכנסת — לידי המרת שיטת הבחירות הכלליות היחסיות בשיטת הבחירות האזוריות־הרובניות".

אולם נבצר. מן 150.000 אורחים. שאליהם הופנתה הקריאה, לא קיבלה מפא"י אלא 30.000 קולות. ישנן איפוא שתי אפשרויות: או שאין עוד למפא"י בציבור הלא־הסתדרותי תמיכה העולה על 6%, או שאפילו חברי ההסתדרות פנו לה עורף בבחירות לכנסת ונתנו אמונם במפלגות אחרות, אם לא במפלגה אחרת. איזו משתי האפשרויות הללו קשה יותר למפא"י מבחינת עתידה כמפלגה שלטת — עליה להחליט, אבל אפשרות שלישית אין.

בכל זאת, על אף הכשלון היחסי הזה יצאה עדיין מפא"י כמפלגה הראשונה בישראל, ואין שום ספק כי עליידי חוקי הפארלאמנטאריזם לה הזכות להרכיב ממשלה, ולה גם הזכות להחליט על מי תטיל את ראשות הממשלה. לא לנו, ליריביה, להתערב בעניינה הפנימיים. אולם, לאותה מידה של תמיהה שהבעתי בראשית דברי, יש סיבה עיקרית אחרת: מרכיב הממשלה אמר לפני שנתיים בערך, כי שיטת הבחירות הקיימת בישראל אינה אלא תרמית והונאה; במלים אלו או אחרות הוא כינה את השיטה הזאת גם במלחמת הבחירות לכנסת השלישית. הוא אף טען, שהכנסת השלישית למעשה לא תיבחר עליידי האומה. אלא ברובה המכריע היא נתמנתה על־ידי המזכירים המפלגתיים. ודאי, זו זכותו של כל אורח להביע שינוי של שיטת הבחירות. אבל יש הבדל בין הסברה בנוגע לשינוי ובין הדברים הנוספים את בית־הנבחרים נוצרי־גות־אמת של האומה. ופסול זה מצא וקבע האורח שהחליט או הסכים להרכיב את הממשלה.

הזה אורה הראיה לבית-נבחרים, לא אכחיש — יש בכך חלק ניכר למר שרת.

בתור ראש-ממשלה הראה סגולות נאות, אבל בתור שר-חץ! — יורשה נא לי, אדוני, לומר לו בלי רנוזה, עם כל הכבוד, כי מדיניותך המיטה אסון על האומה.

איכה קרה הדבר שאומה, אשר בסערת מרד יצאה מעבדות לחירות וגברה בשדה-הקרב על צבאות של שבע מדינות, הועמדה שבע שנים לאתר הנצחון הכסול לפני מה שכל הכנסת כולה, זולת שיישה מחבריה, כינתה: סכנת מלחמת-השמד? שר-הבטחון היום העלה את חרדתנו לגבי העתיד, והוסיף ואמר שעדיין אין הוא מוכן היום להביע במלים את מלוא החרדה שבלבו.

שר-הבטחון ד. בן-גוריון:
 לפני ארבע שנים.

מנחם בגין (תנועת החרות):

אדוני, אני יודע, אינני מכחיש זאת; דומני שלפעמים אני זוכר יפה יפה את נאומיך — יותר ממר. אני מניח שמ' תוך ארבעות תודעה, שלא היית יחידי שהשמע אזהרות מעין אלו.

איכה קרה הדבר? הרי ההודעה הזאת של שר-הבטחון, על אי-רצון להביע את מלוא החרדה, היא המחרידה. הוא יודע את הנתונים, כיוד המספרים.

האסון הזה שאירע לנו: אומה מנצחת — סכנת כלייה צפויה לה, מקורו הראשון והראשוני הוא באשליה, חולי חשור-מרסא במדיניות, ואנשי האשליה יסיפו להחזיק בה. גה. ביטוי לאשליה ניתן גם על-ידי העוקה שהשמיע שר-החץ מעל הבמה הזאת, וגם בזינבה; ואין לי שום ספק שהוא בזינבה עמל עמל קשה, גופני, שכלי, רוחני — הזעקה על ערובת בטחון. כאן אנתנו קוראים לה: חווה בטחון הדדי עם אמריקה.

ההדדיות בוודאי תתבטא בכך, שאם הצבא המכסיקאני יפלוש לארצות-הברית, אנחנו נחוש לעזרתה של אמריקה כדי לגרש את הפולש; ותמורת ההתחייבות הזאת יבטיחו לנו האמריקאים לעמוד לימיננו ביום סקודה, עת אויב יצא להשמיד.

אין זה חווה בטחון הדדי, זוהי ערובה; זוהי, למעשה, חסות. וכדור הזה מבקש שר-החץ ערובת-בטחון ממעצמה גדולה למדינה קטנה מחוקת אויבים — בדור בו כל הערו' בות כלו כעשן הארובות?! אשליה כזאת להטיל למחנה שלנו, בעת סכנה כזאת?

ואולי תשימו לב, חברי-הכנסת הנכבדים, כיצד למשל מר פוסטר דאלס, מוכיח המדינה של ארצות-הברית, מתיחס לערובה, בטרם הוא נתנה. הוא נשאל בוועידת העתונאים שלו, שקיימה ב-18 באוקטובר: „האם משלוחי הנשק הסי-ייטי למצרים קטנה מחוקתם, על יסוד הצהרת שלוש המעי צמות מ-1950, לאזן את הגרעון בחימוש הישראלי על-ידי מתן נשק למדינת ישראל? ועל כך השיב: „עליכם להתאים את ההצהרה לעובדות, ובמידה מסויימת העובדות עדיין אינן ברורות” — „the facts are obscured”, בלשונו: העובדות אינן ברורות ...

אויב שלנו מקבל נשק-השמדה. אותו מאון הכוחות, שהופר מבעד על-ידי אמריקה ועל-ידי בריטניה, מופר בצורה הדראסטית ביותר, האימננית ביותר, על-ידי ברית-המועצות; ומוכיח המדינה של ארצות-הברית עדיין אמר שהוא צריך

טיות והדמוקראטיות העממיות בהגנתנו מפני אויבים מבית ומחוץ.

ועל יסוד הדברים האלה מעלה המחבר השערה, שהוא עצמו טוען שאין היא דמיונית כלל וכלל. הוא מתאר תמו' נה, שהנה עיראק היתה לדמוקראטיה עממית — ואני מביא דברים בשם אומרם — „ונניח שבעקבות עיראק הולכות וזריה ועבר-הירדן, וכל הדמוקראטיות העממיות האלה באות לשחרר את המוני העובדים המשועבדים בישראל ולשים קץ להשתעבדות הישראלית לאימפריאליסם האמריקני; מה יעשו האבירים של הציונות החלוצית והסוציאליסם המהפכני, הייל-חמו יחד עם הרפורמיסטים והבורגנים למען עצמאות ישראל כמו שהיא, או יתנו ידם בלי כל רתיעה כאשר הצהירו הגי' גית ופומבית לדמוקראטיות העממיות?” והמחבר מסיים: „זו השאלה!”

אינני בטוח אם היה זה מקרה שהמחבר הנכבד העלה את ההשערה הזאת ביחס לעיראק ויוקא. כי הרי בימים בהם כתב את החיבור, עדיין היתה ידו — גם היום — מושטת „למשטר המתקדם” במצרים. אבל ביחס למצרים ההשערה הזאת מתחילה ללבוש עור וגידים. במצרים שלטת דיקטאט' טורה. כידוע, לאחר הביקור האחרון של בולגאנין וחרושצ'וב בבולגארה, הוכר הטיטואיזם על-ידי ברית-המועצות כאחת הצורות של הגשמת הסוציאליזם, לא עוד „פאשיזם”. נאצר מקבל נשק מצ'כיה, זאת אומרת מברית-המועצות. מי יתקע לכפנו שבאחד הימים, כאשר שלט מצרים יתקרב אל המחנה שכראשו עומדת ברית-המועצות, לא יחליט על משהו בדומה לדמוקראטיה העממית בארצו? מי ימנע זאת ממנו? הרי הוא הקובע הוא המקבל נשק משם. ברית-המועצות, לאחר ההו' דעה על הטיטואיזם, תקבל אותו בסבר פנים יפות כחלק בלתי-נפרד של המחנה בעולם אשר בראשו עומדת ברית-המועצות, ואז נאצר עלול לשלוח את הנשק הסובייטי, וגם את הנשק הבריטי והאמריקני, לא כדי להשמיד אותנו, אלא כדי „לשחרר” אותנו מן ההשתעבדות לאימפריאליזם האמ' ריקני ובשם מחנה השלום.

זוהי השאלה. האם שלוח הנשק, שהחליט להרכיב את הממשלה, העלה את השאלה הזאת לפני שותפיו בקואליציה כפי שהעלה אותה סבא של יריב? זוהי השאלה, ומה היא התשובה? בחלקה אולי ניתנה התשובה על-ידי אדם אויב ונכון, אשר כתב: „אין לעולם המהפכה ולברית-המועצות, ולא בלבד בארצנו ולא בלבד בעם היהודי אלא בכל המזרח התיכון ואולי גם בהרבה ארצות אחרות, קאד' ידיים נאמן יותר, שעמד יותר במבחנים קשים במשך שנים רבות מאשר מפ'ים”. את הדברים האלה כתב, כפי שאמרת, אדם אויב ונכון; מחרתיים הוא יהיה שר הפיתוח בישראל.

ומהרכבה ואופיה של הממשלה אעבור למדיניותה. מנהלה יסיף להיות מי שהיה במשך השנתיים האחרונות ראש ממשלת ישראל. וכדברי על כך, רצוני להקדיש מלים מספר למר שרת, הן כראש-הממשלה והן כשר-החץ.

יריבות פוליטית לעולם לא תניעני להסתיי את האמת. אני רוצה לומר כי בתור ראש-ממשלה הראה מר שרת סגור לות נאות, תרומיות. כפי ששמעתי מן השרים שישבו עמו בממשלה, הוא היה לפיהם, בדרך כלל, קולגיאלי, אולי מחוץ למקרה אחד הנוגע, כנראה, דווקא לחבר מפלגתו של שר-החץ; הוא הראה אריות גם כלפי האופוזיציה, וה' אופוזיציה, המעוינת בהרמת קולו על בית-הנבחרים ביש-ראל, השיבה לו באדיבות, כפי שהיא מוכנה תמיד להגיב על ההפך ממנה, ואם בשנתיים האחרונות השתררה בבית

ישיבה י"ט, י"ז חשוון תשס"ז (2 נובמבר 1955)
— הרכב הממשלה החדשה ותכניתה (בגין, שרת) —

מונעת". אויבינו מדברים על "מלחמה מונעת". וה"אקטיביסטים" חדשים, כגון שר-החוץ או שר-המסחר-והתעשייה לשעבר — גם הם מדברים על "מלחמה מונעת". "Preventive war" — "מלחמה מונעת" — זהו מושג שלילי — כמקובל בכל העולם. הוזהי האמת?

אם נצא להלום באויבינו השופכים את דמנו, המתכוננים להשמידנו — תהיה זו "מלחמה מונעת"? שבע שנים תמימות מנהלים אויבינו נגדנו מלחמת-דמים. הם שמו עלינו מצור ביס. הם מנסים להרעיבנו. למעלה מאלף אזרחים עברים נפלו — לא בתאונות-דרכים, אלא במלחמה. ואנו צריכים להמתין עד אשר הם באמת יבואו כדי לכלותנו או לנסות לכלותנו?

למה תדברו על "מלחמה מונעת"? האם זו תופעה של אדיקות מופרות, לא רק אצל הממירים את דתם אלא גם אצל הממירים את דעתם? אם נהלום באויבינו — תהיה זאת, בכל המשמעות ההיסטורית והמורית, מלחמת-התנוונות. אלה יהיו מיבצעים כדי לשים קץ למלחמה המשתוללת, הגוברת והולכת; כדי למנוע הרג רוצח, יתמות ושכול; כדי לתת לבני העם המושמד הזה בטחון — קודם-כל את בטחון-החיים. עד מתי יישפך דמו ?!

היהירו ממונחים, ואל תדברו על "מלחמה מונעת". אפשר לעשות מיבצעים, ועליהם דיברתי לפני שבועיים. לא אחזור על דברי. מיבצעים אלה, אם יהיו מחושבים, איסטרטגיים — לא וזקא מוכרחים לעלות בדם רב. היה-היה קרב היסטורי בפארסאלוס. אבידחיו של יוליוס קיסר בקרב ההוא היו 200 לגיונרים 30 שרדימאה. הקרב ההוא הכריע את גורלה של האימפריה הרומית, זאת אומרת: השפיע על כל תולדות האנושות. ודאי, אין לנו יוליוס-קיסרים. אבל מולנו גם אין עומדים פומפיאים.

והיהורו, רבותי, ממשגה חמור, מפני שכחה רבת-אסון.

ב-1849 נשלח הגנרל אודינו על-ידי נאפוליאן השלישי להדביר את הרפובליקה של מאצניני. הוא הגיע לרומא והשתער על מקום מסויים שסומן במפה של המטה הצרפתי כ"פורטה פרטוזה". אבל לבהלתו נוכח לדעת שהשער הזה איננו קיים עוד. זה עשרות שנים שהרומאים חיסלו את "שער פרטוזה", והוא היה לחלק מן החומה. אבל "המפה" יי"ם בפאריס עדיין רשמו אותו כשער.

זכרו: שערים רבים נסגרים לפנינו — וה"מפאייים" שלנו עדיין רושמים שיש שער מסויים, פתוח. ובבוא היום ננפץ את ראשנו משום שהוא לא יהיה עוד שער, אלא חלק מן החומה של אויבינו. ואז יישפך דמנו כמים, גם אם נע" מוד, גם אם בעזרת אלוהי ישראל ננצח. זוהי השאלה — ועליכם לתת תשובה עליה: "לאן אנו הולכים, ומה נעשה?" — ולא לשחק במלים, וגם לא להשפיל את כבוד ישראל על-ידי משחק במלים לתצורכת פנימית על "ריטוריקה מל-חמתית ופאטריוטית", כאילו מישנה העלה על דעתו להשמיד מיליוני ערבים. והרי זהו כל ההבדל ביניהם ובינינו. מלחמתם נגדנו — להשמדת אומה, ג'נוסייד; עמידתנו נגדם — להצלת אומה ולהשכנת שלום.

והנה, נתתם דוגמה כימים אלה — ניצנה — האורז ההוא, שבלעו אפשר לקרוא לו היום: "The most Militarized Zone". במשך שבוע ימים, אודני שר-החוץ, בהי-עדר, אני שומע כאורח המדינה את "קול ישראל": "המצרים פלשו למדינת ישראל"; "המצרים התחפרו בשטח ישראלי";

התאים את צהרתו לעובדות. אינכם יודעים את הפירוש? — "provoked attack", "un provoked attack".

למה תבקשו ערובות בטחון בידעכם שאין לנו ערובה אחרת זולת — אחרי צור ישראל וגואלו — הנוער העברי הלוחם? לבקש את הערובה, זה משגה: להתחנן עליה, זו השפלה; לקבל אותה — זה היה אסון. גורלנו היה כגורלה של צ'כוסלובאקיה, לא של ואפוטוצקי כי אם של בנש.

ומן הערובה לבעיית הנשק והבטחון. מה קרה? — איש אינו מכחיש עוד שעם משלוחי הנשק הסובייטיים יקבלו אויבינו עדיפות ציוד עצומה ואיומה. והשאלה היא, מה יהיה עלינו לעשות? אומר שר-החוץ, בצאתו מזינבה: "אם ישראל תוחקף, היא תשיב מלחמה שעררה". זה הרעיון "המקורי" ביותר, "החדש" ביותר שהושמע בשנים האחרונות. בודאי, אם נותקף, נשיב מלחמה שעררה. בודאי, יש לנו נוער אשר כמוהו לא קם לני מימי ברכוכבא. בודאי, אם האויב יצליח לחזור למושבותינו, כל שביל ירוה דמה, כל בית יהיה מבצר, כל רחוב יהיה שדה-קרב. השאלה היא, אם אנחנו בטוחים כי במערכה הזאת, כשישראל תותקף עם כל הנשק שהיה ביד אויבינו, אנחנו ננצח, או — חס וחלילה לא.

אנחנו מאמינים שננצח, אבל הרי האמונה בנצחון איננה רק ענין להכרה פנימית. הרי במלחמה חדישה זה ענין גם לחישוב איסטרטגי-טכסיסי. גם יריבי לא יכחישו, שלידידי ולי יש איזה מושג על אותם כוחות טמירים בנפשו של האדם החפשי, המתעיררים בשעת-חירום והם מאזנים את הגרוען בכוח פיסית. ראיתי את בנינו יוצאים אלי קרב בתת-מקלעים נגד טאנקים ושירה בפיהם; ראינו כולנו את בנינו עולים על כמות אויב, מעטים נגד הרבים. יש דבר כזה, הקרוי גבורה, שהיא עומדת נגד עדיפות כוח. אבל היום עלי להשיע אזהרה חמורה מאד באזני הממשלה ובאזני האומה כולה: זכרו, רבותי, יש עדיפות מסויימת בנשק ובציוד בלתי-חמה חדישה, כללית, שבפניה שום גבורה לא תוכל עוד להועיל. אפשר ליפול בגבורה, אבל אי-אפשר עוד לנצח. ואנחנו איננו רוצים עוד בגבורה של תבוסה, אנחנו רוצים נצחון שבגבורה.

הרי כך עומדת השאלה, ולא: אם אנחנו נילחם במקרה שנותקף, השאלה היא איפוא: מה עלינו לעשות? והנה הולך ראשיה-הממשלה ושר-החוץ, הידוע — כפי שאנחנו מביעים זאת בז'ארגון המדיני — כאדם תחון, ואומר: "אפשרות של מלחמה מונעת קיימת". הוא נשאל על-ידי עונגאי-חוי: האם קיימת אפשרות כזאת? — והשיב ב"הן". ותמהתי. טוב ששר-החוץ חזר לאולם זה עתה. אני רוצה שישמע את דברי.

ראשיה-הממשלה ושר-החוץ מ. שרת:

לא ענית ב"הן" על השאלה אם אפשרות כזאת קיימת.

מנחם בגין (תנועת החרות):

כך קראנו כולנו.

ראשיה-הממשלה ושר-החוץ מ. שרת:

אמרתי: "העובדה כי אתה שואל מעידי, כי אתה חושב את הדבר הזה כנתון בעקבות המצב. אני מקווה שהדברים לא יגיעו לידי כך".

מנחם בגין (תנועת החרות):

אני מודה שבמקרה זה היתה התשובה דיפלומאטית למדי. ובכל זאת, כך הבין אותה העולם כולו, ואני תמה. אינו "מלחמה מונעת"? קומוניסטים מדברים על "מלחמה

אישור, שום גושפנקה, אין לו צורך בשום דברי מחמאה כביכול לפני הבחירות ובדברי נאצה אחרי הבחירות. אין הם יכולים לא להוסיף ולא לגרוע, את הפאטריוטיזם שלנו הזכ"חנו לא בדיונים ולא בסיכומים, לא בוויכוחים ובהחלטות, אלא בסבל ובעניינים, בדם ובדמעה, בבתי-כלא ובבתי-סוהר, בשדה-הקרב ועל מזבח ההקרבה. ומתוך הפאטריוטיזם הזה נוסף לשרת את עמנו.

אם הממשלה הרעה הזאת, — ובימים כאלה אולי לא תיחנן ממשלה גרועה המנה — תעשה מעשים טובים, אנו נעלה אותה על גס, נתמורד בה בכל כוחותינו; לא כדי למצוא חן, אלא בגלל הכרתנו ונאמנותנו לאומה המוקפת אויבים, לה צפויות סכנות השמדה מכל עבר, כדי להצילה ולהביאה לחוף מבטחים.

המשטר שלכם, רבותי, נחרץ דינו. מתי יירד? זוהי שאלה של זמן בלבד. אנו נעמוד גגדו עד רדתו. המשטר שלכם מיוסד על ניצול ועל נישול, על שחיתות ועל ריכוז נכסי האומה ביד כח וחת, על התנשאות ועל נסיון להשתלט על הכל. העם הזה איננו נבער מדעת, וב'26 ביולי נתן את אוהרתו הראשונה, והוא יוסיף להוכיח כי אין בקרבנו אנשים שגולדו לשלוט; שלטתם, אך יום יבוא ותהיו באופוזיציה. אני רוצה לשאול את מר בן-גוריון ואת מר שרת, אם בעיני רוחם רואים הם את עצמם כיום מן המינים כראשי האופוזיציה. אני מוכן להכות עד שאחד מן האדונים האלה יתן תשובה. אולם אין תשובה. אולי גם בעיני זה נחלקות דעותיהם.

זוהי הרמוקראטיה. חילופי שלטון. ממשלה יורדת, ואופוזיציה אוחזת בהגה הביצוע. ונהפוך הוא. אין חוקה. חוקה פירושה טוטאליטאריזם. העם הזה כבר נתן את ההז'כה הראשונה. יום יבוא ויהיו חילופי שלטון.

כך נשרת את עמנו. האופוזיציה שלנו איננה מן הסוג הידוע בספרים השונים בבית הזה; אינה פולזת לעבר כסאות הממשלה; אינה מבטיחה מעליהם לעבר העם, לסבלו ולעניו, לדאגותיו, חרדותיו ומאוויו, לאמונתו ונאמנותו ואהבתו, ולחזונו—עד שזוכה, אם אלהים יתן לנו כוח והעם יפוייכות, להגשימו.

פרץ ברנשטיין (הציונים הכלליים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם רצוני לברך את מר בן-גוריון להחלטתו, וגם אני רוצה להביע את התקווה שהח'למתו תהיה שלמה. אני אומר זאת לא רק מפני שהיית'תמוד ביחסים אישיים טובים עם מר בן-גוריון, אלא מפני שהיום, לדאבוני, אינני יכול לברך על דבר אחר.

נפל בחלקי, במשך שנות קיום המדינה, לומר מוזמן לזמן בכנסת משפטים מספר על הממשלות המתחלפות שמר בן-גוריון הציגן לפני הבית. היתה במסורת הזאת רק הפסקה אחת לפני שנתיים ומחצה, ולמעשה אפשר היה לחשוב שאין אפילו מה לומר, כי השינויים בדרך כלל לא היו גדולים. למעשה, החילופים היו רק בשולי הממשלה. בשותפי הקוא-ליציה, ועוד לפניו אחד נוסף לא היה נתון לכאורה מקום להרהורים ממושכים. אלא מאי? הפעם היתה סטייה גדולה מן השגרה של הרכבת ממשלות. בפעם הראשונה לאחר המ-שלה הזמנית, ראו מר בן-גוריון ומפלגתו מקום להרכיב ול-הציץ לפני הבית הזה ממשלה שקוראים לה ב'דארגון הפוליטי שלנו ממשלה סועלית. — דבר שהוא נמנע, שהוא נרתע ממנו במשך כל השנים האלו, כפי שאני מניח, משום שהמפלגות הפועליות, שעשכשו צורפו לממשלה, הוחזקו למפלגות שלא

המצרים הביאו פלוגה" — ועוד פלוגה. ועכשיו הם מחזי-קים כוח שהוא כנראה קרוב לגדוד. פלישה, לא אני אומר זאת — אתם אומרים זאת. אני סיבר שהריבונות דמתה למוסר. אם במוסר אומרים: "דין פרוטה כדין מאה", — הרי ביחס לריבונות: "דין קילומטר כדין מאה". פלישה! ומה אתם עושים נגד הפלישה? אתם תגרשו את הפולש, או תרשו לו להתחפר עוד יותר, אם לא להתקדם? אין זה ענין של קילומטרו-חצי. זה ענין של ריבונות המדינה!

הממשלה הזאת, רבותי, אינה מסוגלת לפתור את בע'יית הבעיות שלנו. במשך שבע שנים המדינה, שלמעשה אין היא יודעת מה לעשות. ואז היא נקלעת בין הבלגה לתגור'בות, בין דיבור קיצוני לחוסר מעשה, להזמנת פגישה עם נאצר. וכולנו יודעים מה תהיה כתר התשובה. כשהנשיא אייזנהאור, אדוני שר-הבטחון, אמר ביחס לברית-המועצות מה שאתה אמרת היום הכנסת — היה לו יסוד להניח שקראתו תיענה. כאשר אתה מזמין פגישה עם נאצר המכריז בגלוי שהוא רוצה להשמיד את עמנו, ואתה יודע מראש את תשובתו — סלח-נא לי, אין זאת דרך כבוד.

הנמשלה הזאת אינה מסוגלת לפתור את הבעיות הכל-כליות. מבחינה זו, אולי זוהי הממשלה הנרועה ביותר ש'קמה לישראל. לפי אופיה ולפי טיבה זוהי ממשלה שתמנע השקעות-הון הדרושות לנו כמים להשקיית שדותינו.

בימים אלה הוקמה לישראל ממשלה כזאת!

ודאי, נהיה באופוזיציה לממשלה כזאת. נשרת את עמנו בא'ופוזיציה. אבל כשאני מדבר על ממשלה ועל אופוזיציה — חובה עלי לפנות לראש הממשלה המיועד. יש לו יחס מסוים לאופוזיציה. הוא טען, בתשובתו לאחת הסיעות שרצתה להיכנס לממשלה ולא נכנסה — ומוסיפה לרצות — הוא טען שכל אופוזיציה במדינת ישראל היא חבלנית, בהכרח. אמנם אפשר שרציה להיות אופוזיציה פאטריוטית, אבל בתנאים הקיימים אין היא יכולה להיות אלא חבלנית. זהו סיבוך גדול, אדוני. שש שנים ישבה מפ"ם על ספסלי הא'ופוזיציה. על-פי טענתך — שש שנים חיבלה מפ"ם במדינת ישראל. (כמעט טעית ואמרתי "מפא"י" במקום "מפ"ם" — אבל זה לא היה רעיק מן האמת.) שש שנים חיבלה מפ"ם — לפי טענתך — במדינת ישראל. ועכשיו, בעת סכנות כאלה, אתה נתחבר עם חבלנים בממשלה אחת? כחוט-השערה היה בין הפועל המזרחי ובין ספסלי האופוזיציה, בין הספסלים שאנו יושבים עליהם; אבל מי יכול לראות את הפועל המזרחי על ספסלי האופוזיציה? — רק זיול ורן יכול היה להעלות על דעתו את הדבר הזה. עכשיו, מובן שגם הם קונסטרוקטי-ביים; אבל כשם שרבים מרעיונותיו של זיול ורן נתממשו, כך ייתכן שגם הם ישובו מיום שלמים על הספסלים האלה. ואי, הרי גם הם יהיו בין החבלנים.

הציונים הכלליים ישבו עמך בקואליציה, אתך בתור בא'יכות של מפלגה, כמשך שנתיים ומחצה. באותה תקופה היו הם קונסטרוקטיביים, גורמים בונים ואחראיים, ואילו היום הם עומדים מבחוץ. באיזה לב ונפש הם מבחוז? אינני בוחן לבבות; על כל פנים, עכשיו הם כבר חבלנים. מר ברנשטיין יעלה אחרי, והוא החבלן במדינת ישראל.

אין זה כך, אדוני שר-הבטחון. אופוזיציה איננה חבל-נית; אופוזיציה היא חיונית. שלטון ללא אופוזיציה פירושו מדינה ללא חופש. צריך לכבד אופוזיציה. ואנו את מכבדונו נכבד ולמאפנינו נשיב. אנו נשרת את עמנו באופוזיציה, באמונה ובנאמנות. הפאטריוטיזם שלנו אינו טעון שום

אבל ביחוד אין שמץ של זכר לתפקידים שאנו עומדים עכשיו לפניהם. השגרה קיימת גם בהרכב הממשלה, אם כי חלה המהפכה הפנימית הגדולה של צירוף המפלגות הפרו־סובייטיות, ומתוך כך — של כינון ממשלה פועלית. אבל השגרה קיימת גם במובן זה, שכל הדאגה בהרכב הממשלה היתה מכוונת להבטחת השלטון המוחלט לאותה מפלגה שגשלה בחלק גדול מן האחריות למלחמות בין המסגרות — מפלגת פועלי ארץ ישראל. אף־על־פי שמעמדה של מפלגה זו נחרופף בכנסת, ולמרות העובדה שאמנם שני שלישים בכנסת מורכבים ממפלגות קטנות, בכל זאת ניתנה מפא"י להבטיח לעצמה שלטון מוחלט בממשלה. למרות העובדה שמפא"י נחלשה, תופסת היא עתה בממשלה את כל המשרדים העיקריים; ובעוד שקודם־לכן היה בידה משרד־הפיתוח, עתה יש בידה משרד קצת יותר כבד־משקל — משרד המסחר והתעשייה.

רוצה אני להעיר עוד שתי הערות: — שרהבטחון, מר דוד בן־גוריון, הביא את סוף התשובה שנתנו לו, דהיינו, שאין אנו רואים בקווייהיסוד שלו בסיס למשאומתו, הוא שכח לומר שלכך הוספנו תזכיר ארוך ששלנו, ובו עלמנו להסביר במה אין הם בגדר בסיס. אבל עדיין אין זו הפרשה כולה. אנו אפילו לא הגענו לכלל דיבור על השאלה, שבעיני היא חשובה הרבה יותר מכל הספרות של קווייהיסוד: הרכב הממשלה וחלוקת התפקידים. פה אני עומד עכשיו לגמרי מב־חוץ, בלתי־אינטרסאנט ובלתי־מעוניין, ויש כאן מתימטיקה מוודה מאד: פה קובעים שיש כך וכך חברים בכנסת, אלה המפלגות הנדרשות להיות שותפות במפא"י בממשלה, ולפי זה מגיע להן מספר כך וכך של תיקים, או לכל הפחות — של שרים. נדמה לי, כי לפעמים מותר לו לאדם לעשות פלאג' יאט ביחס לעצמו. דומני, שכבר אמרתי בכנסת הראשונה: את המתימטיקה הזאת צריך לבסס על אינדקס של נקודות. ישנם שלושה־ארבעה משרדים שאני נותן להם עשר נקודות, כגון משרד ראש־הממשלה, משרד־הבטחון, משרד־האוצר; למשרד־החץ הייתי נותן חמש־שש נקודות; ליתר המשרדים — אולי שתיים־שלוש נקודות. יש משרדים כאלה שהייתי נותן להם נקודה אחת בלבד. לפי אינדקס כזה צריך היה לחלק את התפקידים בממשלה הקואליציונית.

אני מודה שמדתי זאת באופן יסודי רק בזמן שהשתי תפתי בממשלה. אילו היינו מגיעים לכך שהיה עלינו להגלה משאומתן, היינו עושים זאת לפי מתימטיקה כזאת.

לבסוף, מדוע אני חרד כליכך לגורל הממשלה הזאת ולגורלנו אנו בתקופת כהונתה? סוף כל סוף, הן גם בשטח זה מתאמת הדבר, וזה מטבע הרברים שהמסגרות יוצרות את המלחמה. ממשלה פועלית מוכרחה להיות — אם תרצה ואם לאו — ממשלה של מלחמת מעמדות; וכמה מן הדברים שאני קורא בקווייהיסוד, — ואני משתדל להשתמש בביטויים לא־חריפים, — הרי זהו כמעט כלעג לעומת המציאות הבטוחה של ממשלת פועלית־מעמדית ושל מלחמת מעמדות. אני יודע שיש מעמדות במדינה — אינני יודע כמה תריסרים של מע־מות; אני גם יודע שחלוקת העם לגוש הסדרותי ולגוש בלתי־הסדרותי אינה קובעת למעשה שום קו מבדיל מצ־אותי בין המעמדות. אבל במלחמות כאלה, לא המציאות קובעת, אלא המסגרות. וזוהי ממשלה המסמלת את חלוקת העם לשני חלקים: חלק אחד — הסדרותי, חלק אחד — בלתי־הסדרותי. כין כך ובין כך אנחנו חושב שהנסיון הזה היה מסוכן, ובעיקר בזמן הזה. יש לי יחס אישי לחברים האלה, והם יודעים שאני מעדיף אותם באופן אישי — אבל זוהי עובדה. על הפועל המזרחי והמזרחי העיר חבר־הכנסת בגין הערה "זויל־ורניסטיית"...

כליכך מתאימות להשתתפות בממשלה בשל האוריינטאציה הפרו־סובייטית שלהן. אני יכול לצייר לי שמפלגת פועלי ארץ ישראל אולי התגעגעה גם קודם־לכן להקמת ממשלה פועלית במובן זה, אבל היא נרתעה מכך מטעמי מדיניות־חוץ, בשיט לב לאוריינטאציה הפרו־סובייטית של מפלגות אלו, אוריין טאציה מאד מובהקת ומובלעת. ודוקא עכשיו, כנראה, אני מצייר לי, עם דמדומי "מדיניות החוץ" שהתחילה לפני כשנה בעולם, חשבו מר בן־גוריון ומפלגתו שהפעם אולי אין העיר כוב צריך להיות גדול כליכך, ואפשר לערוך את הניסוי הזה — לא את הניסוי, אלא את הניסוי.

אולי לא הייתי היום מתעבב דוקא על הנקודה הזאת, לולא חשבתי שמכל הבחינות השעה לעשות את האכספרימנט, שכנראה התגעגעו אליו זמן רב כליכך, היא בלתי־שרה ביותר. מר בן־גוריון הקדיש חלק גדול מנאומו לא כליכך לקווייהיסוד — שאמנם מנצחים הם לפנינו; אני מקבל זאת, כי אנו יכולים לקרוא אותם — אלא למצב שנוצר במדינה ולגבי המר דינה על־ידי מה שאנו כולנו הרגשנו כהתפכה במצבנו הבטחוני, בשל מחלתו לא יכול היה מר בן־גוריון להשתתף בוויי כוח בכנסת, ואמנם גם היום הוברר לי ולכולנו, שבניתוח המצב ובהערכתו אין חילוקי־דעות. אולי יש הבדלים במסקנות שצריך להסיק. אני בכלל מוכן לקבל — אמנם, בהסתייגות מסויימת — את הדעה שאולי חילוקי־הדעות והבדלי ההשקפות במדינה אינם גדולים כליכך כפי שנראה הדבר לפי מספר המפלגות וגם לפי הוויכוח המתנהל ביניהן. אפשר ואפשר. אבל העיקר הוא בשני דברים — בדבר אחד קבוע ומתמיד, אלו הן המסגרות הקיימות, היוצרות במידה רבה את חילוקי־הדעות, ולא להפך; ושנית, העובדה — לא הקבועה — שמפלגת פועלי ארץ ישראל, לאחר שהציעה, כדי למנוע את הפיצול המפלגתי, את אחוז החסימה המפורסם, חזרה בה, ובמשך שנה וחצי הלכה בכיוון של עידוד לפיצול מפלגתי מאכסימאלי. מזה מר בן־גוריון היקר, קטפנו את הפרי.

מיכאל חזני (הפועל המזרחי והמזרחי):

אלו נתקבל אתו החסימה, יכלתם להישאר מחוץ לכנסת בכלל.

פרץ ברנשטיין (הציונים הכלליים):

זמני בכל זאת אינו בלתי־מוגבל. אינני רוצה עכשיו להתחזק על המתימטיקה הזאת, מפני שאני רוצה לדבר עוד על מתימטיקה אחרת.

יצחק בן־אהרן (אחדות העבודה — פועלי ציון):

גבוהה יותר.

פרץ ברנשטיין (הציונים הכלליים):

מר בן־גוריון הקדיש חלק גדול מנאומו למצב שנוצר על־ידי הספקת הנשק למצרים מן הגוש הסובייטי־הקומוניסטי. ומה שנראה עכשיו מותר לליכך, הרי זה שגם בקווייהיסוד, בתכנית הממשלה, וגם בהרכבה, שום דבר לא ביטא את השינוי המכריע הזה שנתחולל. הכל נמשך לפי השגרה — "Business as Usual", אף אם אנו מדברים עכשיו רק על כוונות ודריכות. התכנית הזאת אינה משקפת שום דבר מן הדברים שצריך לראותם כשטח של דריכות וכוונות.

חלק הכלכלי, שמטבע הדברים אינו נוטה להתעניין בו במיוחד, לא היה נכון בעל־פני זה. עכשיו הוא, פשוט, עושה רושם ארכאיסטי, כבר אין לו שום קשר עם המציאות, גם כפי שהיא התפתחה בינתיים בשטח הכלכלי, מפני שבמשך שלושת־ארבעת החודשים נשתנה המצב הכלכלי מאד לרעה.

שר-הסעדי והדתות מ. שפירא:

אבל הוא אמר גם משהו על הציונים הכלליים.

פרץ ברנשטיין (הציונים הכלליים):

בגלל השקפתם החברתית. לעולם לא התכחשו לאידיאלים של נביאי ישראל — ותקראו זאת בלשון שתקראו למען "ההפחה" — על משטר צודק במדינה הבנויה, על חברה אחת. מעולם, בכל ימי היותם בתנועה הציונית ועד היום הזה, וגם עם הקמת המדינה, מאז הממשלה הזמנית ועד היום הזה ועד בכלל, לא ראו סתירה בין שני הדברים. כל עוד פועלים יהודים כאלה ישנם בארץ הזאת, אין להפחיד את העם ב"פועלים" שנציגיהם הם דוד בן-גוריון, משה שרת, גולדה מאירסון, פועל אחד מדגניה ופועל שני מדגני יה. ואני מתקומם בכל נימי לבי נגד הסילוף והעלבון גם כלפי יתר המפלגות שנתנו ידם לממשלה זו.

אין הפועל המזרחי פסול יען כי צירף עבודה לדת, או יותר נכון תורה לעבודה — וזהו האמת — כי הדת שייכת לכולנו, והם אינם פסולים בגלל זה ואינם הופכים להיות "גרורי מפא"י" בגלל היותם בממשלה. ואין לקרוא למפלגה הפרוגרסיבית, שמתוך השפעתה היא ואחריתה היא כל זמן קיום המדינה נותנת היא יד לנשיאה בעול — אין לקרוא לה בשם "גרורי". אולי נסתכל על הדברים באור אחר למען הכבוד העצמי, כי הרי רק תמול-שלושם ישבו חברי-הכנסת ברנשטיין ומפלגתו בין הגרורים האלה והם עוד עלולים להיות "גרורים". אני בטוח שאילו היה חברי-הכנסת ברנשטיין בממשלה הזאת, היה נואם נאום אחר. אל תפחידו ב"פועלים". וזהו ממשלת העם בין הציונים הכלליים משתתפים בה ובין שאינם משתתפים בה, — דבר שאני מצטער עליו. זהו רוב העם. דיברו כאן על סמכויות הכנסת, על ערך הכנסת ועל ערך הכחירות. וזהו ממשלה של שמונים ציר בכנסת הזאת, והיא מייצגת את העם, ובהרכבה יותר מהמספר הזה.

נדמה לי שזו הפעם הראשונה שכוויכוח על הצגת הממשלה לא דיברו על קווי-היסוד. לא הנואם הראשון ולא הנואם השני המאופוזיציה לא נגעו בקווי-היסוד של הממשלה. אם אין כלל ערך לקווי-היסוד, תמהני מדוע כשמיגיעים למשא-ומתן, הרי כולם — גם הציונים הכלליים — מתרוי-צצים ימים ולילות על כל מלה בקווי-היסוד.

חיים לנדאו (תנועת החרות):

זהו ישיבת טעות. על תיקים אתם מתרוצצים. קווי-היסוד תמיד גומרים, זה תמיד בסדר.

מאיר ארגוב (מפא"י):

אינני מדבר כרגע על תנועת החרות שאצלה הכל בס' דר. אני מדבר על הציונים הכלליים. ותקרא לי קריאות ביניים כאשר אגע במר בגין.

אם אין לקווי-היסוד ערך, תמהני מדוע כל המפלגות המזומנות למשא-ומתן והמוכנות לשאת בעול המדינה ולהי' כנס לממשלה, נהרגות על קצו של יוד בקווי-היסוד, וזה נמשך שבועות על שבועות. הכוונה בכך הן למפלגות מס'ם, אחרות העבודה, הפועל המזרחי והמזרחי, אגודת ישראל, והן למפלגת הציונים הכלליים. רבותי, עינים חיים אנהני, ואנחנו יודעים זאת. ואם יש לקווי-היסוד ערך עצום — ואני אומר: יש להם ערך גדול כמו לכל פורגראמה (היא אינה מבטיחה עדיין ביצוע, שום תכנית אינה מבטיחה ביצוע) — אז כנראה לא נמצא אף פנס אחד אשר יניע את מישור לגנוע בקווי-היסוד, פרט לכמה דברי דילטריה כלליים מאד.

מר ברנשטיין כנציג אנשי הכלכלה, הוא לא ייעלב אם אגיד — מהבורגנות היהודית, חובתו היתה לגלות את "הס' כנות" כביכול הצפויות ליתר שכבות העם מקווי-היסוד אלה. לעומת זאת נקט בנימה פוליטית. הוא טען; הנה הכניסו לממשלה את ה"סרויסובייטים". וזה הדבר המסוכן ביותר.

יפה, אבל מדוע הפרוגרסיביים נמצאים בתוך כל זה, נבצר ממני להבין, הם תמיד התלוננו עלינו כאשר אמרנו שהם גרורים. אין יוכלו להיות דבר אחר בממשלה זו? לפי עמים מדברים אנו על הצורך בממשלות יציבות, ואני ודאי אינני חולק על הצורך הזה. למעשה, הממשלה הזאת יציבה מאד; כי מאז קמה המדינה, יש לנו בעצם ממשלה אחת עם קצת חילופים ושינויים בשוליים. אבל מובן שחילופי הממשלה גורמים לתקופות ביניים המחלישות את הפעולה הממשלתית, ולפעמים מביאים אותה כמעט לידי שיתוק גמור — דבר זה אינו רצוי, אם דיברנו בקשר עם דברים רבים על הצורך בממשלות יציבות, הרי התכוונו לכך שהממשלה תשב על כסאה, ככל האפשר, במשך הזמן המיועד לקיום הכנסת: ארבע שנים. סבורני שמוטר לי להביע את התקווה שהממשלה הזאת לא תאריך ימים.

מאיר ארגוב (מפא"י):

אדוני הוישבראש, כנסת נכבדה. בשם סיעתי, סיעת מפא"י, אני מצטרף למבכים הקודמים את ראש-הממשלה ושר-החון מר שרת, ששב ממערכת חוץ, מערכת עם עני מול אירי עולם. ונדמה לי שמאז התייצבו מדינאים יהודים לפני מושלי עולם, לא היה כעמידה גאה ואמיצה, עמידת כבוד שהיפנתה את דעת הקהל הבינלאומית והיהודית בימים אלה, כעמידתו ופגישתו של שר-החון של מדינת ישראל עם באיכוח המדינות האירופיות המתכנסים בגינבה.

וברכה מיוחדת לשר-הבטחון, דיברו כאן על "האווירה שהוא יוצר בבית". אני רוצה לומר, שלב העם פעם אתו גם כשהיה רחוק למטחו, ולב העם פועם בשמחה ברגע שזכינו לראותו בתוכנו, ואני מאחל לו בריאות וכוח עמידה בשעה חמורה זו.

רבותי, כמעט כל ממשלה קואליציונית המתייצבת לפני הבית הזה נפגשת בפנים זועמות עליידי האופוזיציה. חוק חרוד הוא שאלה שנשארים מוחזקים בעול, מליבות אלה או אחרות, רואים תמיד את הממשלה המתייצבת כממשלה הגרועה ביותר. דעתנו היא, שעל הממשלה הזאת, שבה משתתפות מחדש שתי מפלגות הפועלים שלא השתתפו שבה עד כה, על הממשלה הזאת יברכו היום מאות אלפי עולים בכל סדנה, בכל בית-חרושת, החרוש במחרשה, המתיישב על הגבולות, ההולך לגבולות, העולה החדש. אלה המרוויחם בזיעתם, בעמלם ובדמם את אדמת המולדת, ההולכים להספרות שממה, הרואים ביצירה ובצורת חייהם חזון גאולה לעם, ואלו לא הכוזבו. את העם במשך כל שנות קיומו בארצנו — כי אלה יברכו היום ברכת אמת על צירוף הכוח הזה ויצטערו על אלה שלא נתנו יד לממשלה זו, אם כי בכנות פנו אליהם. ולא מפני שאנו פוחדים מהמושג "ממשלה פוע" לים" — כי הנסיון להפחיד את עם ישראל בגולה, כמו את האומה בארץ, במלה "פועלים", הנסיון הזה עבר זמנו. ואני מייעץ גם לידידי, שאני מכבד אותו מאד, חברי-הכנסת ברנשטיין, לא להיאחז באמצעי זה של הפחדת עם ישראל בממשלת פועלים".

הפועלים האלה ידועים. הם ידועים מאז ימי העליה השניה ומאז הגיעם לשלטון בציונות ובעם, מאז שקיבלו את אמון העם; הם ידועים בחייהם כבמותם, ביצירתם כבמלחמתם, בהשקפתם הסוציאלית על משטר חיים אחר, על חברה אחרת, ואחריותם הלאומית שלא הסחיתו אותה כמלאו הגימה.

כות. המלחמה נמשכה שם שלוש שנים, נפלו בה מאות אלפים קרבנות, בגלל עם קטן, בגלל אי קטן, וגם שם לא הגיעו לשלום-קבע, מדוע זה קרה?

והיתה עוד מלחמה אחת, המלחמה בהודו-סין. גם היא נסתיימה בחלוקה. גם מלחמת קוריאה נסתיימה בחלוקה „פאראליתית“ ידועה. המלחמה בהודו-סין נגמרה בחלוקה, מבלי להגיע לשלום של קבע.

הכל היה טעון חומר מפוצץ, ופעלו בזירה הרבה גורמים גדולים וחזקים, על פצצותיהם, טנקיהם, תותחיהם, אוצרוֹ תיהם ודיפלומטיהם ועל שטחיהם הנרחבים. ואם שם נמשכה המלחמה שמונה שנים ונגמרה בלא שלום-קבע — מדוע יש לך כאן קנה-מידה מיוחד, כל כך לא צודק, ממש משוע באי-הצדק שבו — להאשים את ממשלת ישראל, זו הקודמת, המניית, השניה, על אנשיה, על אנשי הבטחון שלה, לא החיילים, אלא אלה המכוונים את הבטחון? והנה אתה מופיע כלפי העם ומצביע: ראה, הם לא השיגו את השלום. ואילו פעלת אתה — היית משיג שלום? האם הנך חושב שזו באמת סאלה של פשיטה לעזה? האם כליכך קל-דעת הנך לחשוב שזוהי כל הבעיה?

הנה שמענו מספרים מסויימים, ואנו יודעים ומכירים את הסביבה, והרי עובדה היא שאפשר לנצח במלחמה ולא להשיג שלום. ואתה מאשים בכך את ממשלת ישראל? רק בתכניתיה היה תלוי הדבר, וגורמים אחרים לא פעלו לגמרי? מדוע אתה רואה בבהירות כיום, כאשר אתה מדבר על כך שאם בעוד שנתיים תהיה מלחמה ובידי שונאינו יהיה נשק — שאין בטחון אוטומטי לנצחון? אתה אומר זאת ...

מנחם בגין (תנועת החרות):

בצער רב.

מאיר ארגוב (מפא"י)

וכל אדם אחראי צריך לומר זאת. מדוע נעלמו מעיניך הגורמים הללו, העמים הגדולים האלה על שטחיהם הגדולים, המצב הבינלאומי, כוח הסחיה שלהם, מספריהם העצומים והעולם המפותח? לא הגורמים הללו נעלמו מעיניך, ולדעתך רק במדיניותו של שר-החוץ היה תלוי הדבר להשיג שלום קבע. ואתה מופיע כאן ביום הצגת הממשלה הזאת, בסגנון היסטורי שבורכת בו, ואומר: „הנה מה השגתם“ — אנו עומים ערב סכנת השמדה. כך ניגשים לבדיקת הדברים? זוהי האחריית? כך מדברת אופוזיציה המתימרת להיות מחר בשלטון? (ואני עוד אומר לך מה היה ההבדל בין אופוזיציה אחראית לאופוזיציה חבלנית). ואתה רואה את הדברים כפשיטה, כתקריט. האם זוהי סאלה של ניצנה, האם זוהי סאלה של התנגשות מוצלחת או אחרת?

עובדה היא — ושוב מפלגה בישראל אינה יכולה לש- נות אותה — שעמי ערב, ולא רק שליטיהם, לא השלימו עם קיומנו. ויש הרבה מאד נוצרים בעולם שאף הם לא השלימו עם קיומנו, ולא רק אלה הסובבים אותנו; אנו מודים רים במקצת בעיניהם. אין הם מבינים אותנו כל כך; אין הם מאמינים לנו שאנו רוצים רק בשלום. וכאשר אנו מסבירים לטובים שבידידים, לטובים שבין הגויים, שעלינו להביא יהודים מצפון-אפריקה, וכי קיימת בעיה גורלית יהודית בעו- לם, ועלינו להביא מאות אלפי יהודים שיש צורך לשקמם — אין מאמינים לנו כל כך בקלות. כל הגורמים נעלמו מפניך. ואתה בטוח שאקט חיר-עממי, אילו עשית אותו לפני תמש שנים, היית מבטיח בכך את השלום כיום? כך ניגשים לש- אלה רצינית וגורלית, כך מסבירים את העניין?

והנה אתה אומר: מיבצעים! האם פיענחת מה פירושם

אני רוצה להגיד למר ברנשטיין: בזמן שאדוני הנכבד נכנס לפני שנתיים לממשלה, ראו בו מצד מסויים את נציג הקא- פיטאליון הבינלאומי והאמריקני, ואיימו עלינו שעם כניסת הציונים הכלליים אנחנו משתעבדים לאמריקה. כך טענו. וטענו גם דבר עוד יותר מסולף; חשבו שאם הציונים הכל- ליים יהיו בפנים, ידברו אתנו אנשי ה„סטטיס דיפרטמנט“ ביתר אדיבות וייתחסו אלינו יחס אחר. כך כתבו משמאל וכך כתבו מימין. מימין כתבו שהנה הופיע הכוח הציוני הכללי, הלא-מעמדי. אל תאיימו היום במפלגות פרו-סוביי- טיות. ידועה מפ"ם וידועה אחדות העבודה בחייה, ביצירתה, ובתנועה הציונית שאתה יושב בה כל השנים, בעמדותיה, עמדות קדמיות, בחייה ובמותן, ואל תפחד בעמדות פרו- סובייטיות. העמדה הסובייטית כלפי מדינת ישראל לא היתה שונה בהרבה כשהם היו מבחוק, ואינני יודע אם היא תשתנה לרגל זה שהם בפנים. כשם שהעמדה האמריקנית כלפי מדי- נת ישראל לא השתנתה כשאתם הייתם בחוץ ולא השתנתה כשאתם הייתם בפנים. אלה הם גורמים שאינם תלויים בעמ- דות שלנו בלבד, ולא צריך לזרוק סיסמה, וסיסמה מסוכנת מאד, אגיד גם — סיסמה חבלנית, ולומר: זוהי הממשלה הגרועה ביותר. כל מה שהיה לפני כן — היה כליל השלמות, והיום זה הגרוע ביותר? נהפוך הוא: אנו רואים בצירוף כל כוחות הפועלים ממפלגת פועלי ארץ-ישראל, הפועל המזרחי, מפלגת הפועלים המאוחדת, אחדות העבודה והעובד הציוני שבתוך המפלגה הפרוגרסיבית — צירוף כוח יוצר כביר, אשר יקל בהרבה על התפקודים הקשים העומדים לפנינו.

והגדיל לעשות חברי-הכנסת בגין, אני תמיד מאזין לני- אומיו, ואם היה הפעם משהו יסורי, אמיתי ומדויק בדבריו, היו אלה הציטאטות מתוך מאמרי „סבא של יריב“.

שר-הבטחון ד. בן-גוריון:

זה לא היה אמת, יען כי זה „ס. ש. יריב“.

מאיר ארגוב (מפא"י):

אלה היו הדברים המדויקים, הכנים והיסודיים היחידים שבנאומי. מר בגין ניסה הפעם להתחמק באופן רציני מעו- דות יסוד הפועלות בחיינו, והוא קרא לנו בפאתוס: „הביטו מה הישגתם, לאחר שבע שנים אנו עומים לפני סכנת הש- מד, סכנת מלחמת השמד. מבחינה זאת לא הוזתם אותנו קדימה כמלוא הנימה“. את פעולת שר-החוץ בחוץ-לארץ כינה אפילו בשם לא כל כך מלבב, ואילו הלכנו בדרך אה- רת — הרי שהשלום היה ודאי מובטח והנשק הציכי לא היה זורם בננה השמינית לקיומה של ישראל. הוא ידע הכל מראש. והיתה לו כאילו תכנית, גם אילו לא חתמו בזמנו על הסכמי שביתת הנשק. זוהי הונאה עצמית, ובלא יודעין וכלי כוונה רעה — הונאת רבים. מר בגין מתעלם מן העוב- דות המכריעות בחיינו ובעולמנו כיום. הנה שתי מדינות איריות השתתפו במלחמה אחת שלוש שנים. מדינה אחת, גדולה מישראל, ושמה ארצות-הברית, עם צבא יותר עשיר, עם משטר אשר בו יש „השקעת-הון הפשית מאד“, ועם כלי הנשק החדשים ביותר. והשתתפה עוד מדינה אחת, „קטנה מאד“, במערכה הזאת — סין העמית. אומרים שמספר תוש- ביה מגיע לחמש-מאות מיליון או שש-מאות מיליון, על הפרש זה במספרים נטב הוויכוח כשמדברים על סין. ושתי המדינות הללו נלחמו במשך שלוש שנים בקוריאה, ולהן נוספו כוחות אחרים. ומדוע לא נסתיימה המלחמה בשלום-קבע, בשלום יציב? מדוע הושגו שם רק הסכמי שביתת-נשק? מדוע לא נפלה, שם הקרעה? שם פעלו כוחות עצומים, שבהם היה תלוי גורל העולם; בגללם יכול היה כל העולם לעלות בלה-

ואם מדברים על ערובה דו־צדדית, לא צריך לסלף את הדבר הזה. אם אומרים ערובה דו־צדדית, הכוונה בכך שאין הדבר מכוון נגד צד שלישי — ובעולם שלנו ברור על מי מדובר כאשר אומרים: צד שלישי — או לתוקפנות או לב־ריתות הנוגעות לפוליטיקה הבטחונית הגלובלית. אבל זה היה מושג של דו־צדדיות במה שנוגע לבטחונו של מדינת ישראל בלבד. אילו זלזלו אנשי הסטייט־דפרטמנט בערובת בטחון כפי שאתה מזלזל בה, היו נותנים אותה מזמן. אילו היה הפוריינ־אופיס מתייחס לזה כמוך, היה גם הוא מסכים לזה מזמן. אך הם מייחסים לזה ערך רציני הרבה יותר ממך. בשבילנו זה לא מספיק וגם לא דרשנו ערובת בטחון בלבד, אלא אם זה פותח לנו אפשרות לקבל נשק, ולכך מכוונת ערובת הבטחון.

בכל אופן היה עליך להקשיב למה שאמר היום שר־הבטחון, שעם כל הערבויות, עם כל העזרה, עם כל הערך המוסרי של דעת־הקהל הבינלאומית, העיקר תלוי בנו בעצ־מנו. אבל זאת אין אתה שומע. לא שמעת בדיוק מה שאומרים לך: העיקר תלוי בנו בעצמנו. מה? איפה, היכן, באיזה זמן, באיזה שעה שמנו מבטחנו רק „בהם”? אתה איש פוליטי ואתה יודע שיש בריתות וקונפ־רציות והסכמים ויש גם מושג שקוראים לו ערובת־בטחון, אבל איש לא שם מבטחו רק בערובה ולא צריך להעמיד בצורה כזאת את המדיניות היהודית, את ממשלת ישראל ואתנו, כאילו כך אנו רואים את הדברים.

הערה שניה לחבר־הכנסת בגין. אמרת שממשלה זאת תמנע השקעות־הון. בעצם זהו ויכוח נושן לא אתכם בלבד, אלא עם ידידנו מהציונים הכלליים, שהם פעם בממשלה ופעם לא. עד היום אינני מבין מדוע הם פעם בפנים, ופעם בחוץ. אולי יוכלו יתר הנואמים מסיעה זו להבהיר מה השוני בין המצב שהיה לפני חמישה חדשים לבין המצב כיום, שהוא אליבא דכל הדעות־הרבה יותר חמור מבחינה לאומית ובני־לאומית, ומבחינה בטחונית. הרגש הציוני הפועל ביתר־שאת והשכל מחייבים שעכשיו היו צריכים להיות בתוך הקואלי־ציה, אבל לאלוהי המפלגה פתרונים; אני אינני יכול לענות על שאלה זו.

אבל כשאתה מרבר על השקעות, אתה אומר אותו דבר. הם אמרו במשך שנות היותם בממשלה, לפני היותם בממ־שלה ואף אחרי־כן, וזה יתור מתר ובכל מעמדי: שהנה ממשלת פועלים — בלי מפ"ם או עם מפ"ם, בנידון זה הסג־נון לא נשתנה, עם אחדות־העבודה או בלי אחדות־העבודה — מונעת השקעות הון. הציונים הכלליים ישבו שתיים בממשלה. האם ההון זרם?

ישראל ברי־הודה (אחדות העבודה — פועלי ציון) :
 פחת.

מאיר ארגוב (מפא"י) :

הוא פחת. ווהי התעלמות מהאמת לדבר כך שאם יש בעולם היהודי — ואני מדבר רק על העולם היהודי — עשירי ישראל, הרי אינם עולים ישראל בגלל ממשלה זו או אחרת. קראנו את ההיסטוריה של עליית בבל, מי עלה בימי עזרא ונחמיה? קראנו וטראו מי עלה או מלבד כמה לוויים ומספר כוהנים? דלת־העם, העניים עלו לארץ.

ישראל ברי־הודה (אחדות העבודה — פועלי ציון) :
 קרא עכשיו את רשימת התורמים לקרן המגן.

מאיר ארגוב (מפא"י) :
 אל תעזור לי.

של מיבצעים — ואינך צריך לפענח את הדבר כאן. האם זו שאלה של מבעב דר־עמי? האם זו שאלה של מלאכת סיוור, או שאלת מלחמה ושלום. שאו מעמידים את הכל על הקלף? כשם שבשנת 1948, בעת מלחמת השחרור, עמד הכל למבחן, והשאלה היתה: קיום או אי־קיום. כך המצב גם כר־גע. ונכון העיר שר־הבטחון — והוא אמר דברים אלה גם לפני חמש שנים, גם בלי קשר לנשק הציני — שכך עומדת השאלה כל הזמן. זוהי בעיה טראגית, גורלית, רצינית, ולא צריך להתחמק ולהשתמש במלים קלות כמו „מיבצעים” מבלי לראות את אשר מתהווה ועלול להתהוות.

אמרת דבר נוסף: לגלגת על ערובת הבטחון. וקודם כל, חבר־הכנסת בגין, גם לשם הוויכוח כדאי להיות כן במסירת ציטאטות של דברי הצד השני. אולי אי־אפשר לש־מור על כך באסיפות עם, אבל מעל במת הכנסת צריך לש־מור על כך, ביחוד לאחר שהוויכוח התקיים רק לפני שבוע ימים. האם דרש שר־החוץ ערובת בטחון בלבד? אלה היו דבריו בכנסת? זו היתה פנייתו למעצמות הגדולות? האם דרש רק ערובת מלים או ערובה על הנייץ? הרי אמר בפני־רוש: ערובה עם נשק יש לה ערך; נשק בלי ערובה יש לו ערך; ערובה ללא נשק — אין לה ערך. ושר־החוץ דרש: נשק, נשק, נשק.

מנחם בגין (תנועת החרות) :
 הוא לא אמר זאת, אתה אמרת זאת.

מאיר ארגוב (מפא"י) :
 הוא אמר דברים אלה, ואני מצטט אותו בדיוק לפי הפרוטוקול.

אתה מלגלג על ערובת הבטחון והצגת אותה באי־פן גרוטסקי, שאם אמריקה תהיה בסכנה ומסכיקו תפלוש אליה, נחוש לעזרה. אתה צריך לכבד קצת את השומעים שלך. כך עמדה השאלה?

מנחם בגין (תנועת החרות) :
 לא.

מאיר ארגוב (מפא"י) :
 אז תגיד לי, בבקשה, אם מחר יערבו אנגליה, אמריקה וצרפת לבלגיה, האם דינה של בלגיה מבחינת היקפה, מספר אוכלוסייתה ...

מנחם בגין (תנועת החרות) :
 הם כבר ערבו פעם לבלגיה.

מאיר ארגוב (מפא"י) :
 אני יודע, עוד אגיע לזה.

אמרת שזה מספיק? — אבל קודם־כל אני מבקשך שעל המושגים נדבר בינינו ברצינות. אני מבקש שתשמעני. אף אני שמעתי אותך בהקשבה רבה.

הם ערבו לבלגיה ולחמו בעדה ולחמו גם בעד עצמם. אבל האם דינה של בלגיה כדינה של מדינת ישראל מבחינת שטחה, מבחינת גודל אוכלוסייתה, מבחינת החוץ, מבחינת חומרת בעיית הבטחון? אך בכל זאת יש ערך אם נותנים ערובת בטחון למדינה קטנה בת שמונה מיליון איש ונותנים לה גם נשק. ערובת בטחון בלי נשק אין לה שום ערך, כי אפילו חבר הלאומים לא יכול היה להגן לא על חבש, לא על צ'כוסלובקיה ולא על מנג'וריה, כי לא נתנו לו נשק, אבל אין צריך לעשות מזה סארסה ולהגיד שכל ערובת בט־חון אין לה ערך.

לא כלפי העם ולא כלפי המדינה. אילו ידעה שתגיע מחר לשלטון, היתה נוהרת יותר בהבטחותיה, בהסבריה, בויכובי ריה, בדרישותיה ובכל אשר היא נושנה. כך אמר ראש-הממשלה. לא אכנס עתה לשאלה אם שיטה זו או אחרת של בחירות היא טובה. יכולים להיות חילוקי-דעות בענין זה, אבל כוונה המהות האמיתית של המפלגות בבית הזה, יש מי שרואה בריבוי המפלגות ברכה רבה, שתיים-עשרה מפלגות או שש-עשרה מפלגות. לפעמים נכנסות שתיים-עשרה מפלגות, אולם בתוך הבית הזה הן מתרבות ויוצאות מתוכו שש-עשרה מפלגות. נניח את הוויכוח הזה, אם יש בעובדה זו משום ברכה רבה לעם ולכנסת. אבל אופוזיציה חבלנית נקראת אותה אופוזיציה היודעת שלא תהא מחר אחראית למה שאמרה אתמול. בזה נגועים תמיד אלה שקוראים לעצמם אופוזיציה. ואין זה דווקא תכונתכם אתם בלבד, זוהי תכונת האופוזיציה הקיימת במדינת ישראל. סוף סוף אנו מדינה קטנה, אולם אפשר גם ללמוד מן הנעשה בה.

אני מציע לך, חברי-הכנסת בנין, להיוהר קצת יותר בדבריך, גם בצורת ההסברה. אין הענין פשוט כל-כך. את השטר הזה נשלם כולנו. גם בעד ההסברה כאן וגם בעד ההסברה לעם היהודי כולו.

אני רוצה לסכם. חושבני שהדוברים, אלה שדיברו עד עתה, לא היה להם כנראה מה להגיד על קווי-היסוד של הממשלה, אם כי זה עולם ומלואו ממש: הבאת יהודים לרבבות ולא לפים, בטחון, התיישבות, כיבוש השממה, שיט ודיג, ביצור, עצמאות כלכלית, חינוך ועוד. כל אחד שטח בפני עצמו המהווה עולם שלם.

חיים מגוריכהן (תנועת החרות):
לכתוב — זה לא קשה.

מאיר ארגוב (מפא"י):

נכון, ועל כן צריך גם להגשים, ולשם כך כדאי היה שיותר מפלגות תתנה ידן לממשלה הזאת במסיבות אלה ולשם ביצוע משימות אלה. ואם הן לא נתנו את ידן לממשלה הזאת — כל יברכו, אבל לפחות כל יפריעו.

היו"ר י. שפרינצק:

הישיבה הבאה תהיה מחר, ביום ה', בשעה 10.00. אני נועל את הישיבה.

מי עולה לארץ? אגיד משהו על יהודי צפון-אפריקה. העניים מבין יהודי צפון-אפריקה, שהם כ-80%, הם באים הנה. היהודים העשירים מצפון-אפריקה אינם עולים לישראל גם כאשר חרב חדה מונחת על צווארם. תראו מה מתהווה בארגנטינה, מה התחולל שם במשך ימים ספורים, כאשר דאגנו חרדנו לשלומם. קראו מה שמתהווה שם: איזה עוררן, איזו אשליה, איזו קהות-חושים לאחר הטרוריה שהתחוללה באירופה. בעלי-ההון, לא בעלי-ההון הגדול ולא בעלי-ההון הבינוני, הם אינם עולים לישראל בגלל ממשלה זו או אחרת. האם עלו יותר עשירים כאשר מר ברנשטיין היה שר-המסחר-התעשייה משיבואו כשמר פנחס ספיר או משהו אחר יהיה שר-המסחר-התעשייה?

זו הבעיה, וזוהי התחמקות מן האמת ההיסטורית של הטרוריה הציונית לדבר כך. גם יהדות פולין, היהדות שלנו, גם יהדות רוסיה, היהדות שלנו, מתי זוהי? היא הלכה בחלוציה ובהמוניה רק בשעת פרעות. העשירים לא זזו, כל עוד לא איחרו את המועד, והם איחרו. אין להתחמק מאמת זו ולהגיד היום, בשנה השמינית לקיומה של המדינה ולאור מאורעות אלה: ההון לא יבוא, מפני שמפ"ם תפחיד. אתמול הפחידו בלי מפ"ם . . .

יוחנן בדר (תנועת החרות):
נכון.

מנחם בגין (תנועת החרות):
גם אז לא באו.

מאיר ארגוב (מפא"י):
אין בזה אמת.

פה ברצוני להגיד משהו על אופוזיציה חבלנית ולא חבלנית. אני חושב שלא ציטטת בדיוק, חברי-הכנסת בנין, את כוונת ראש-הממשלה כאשר דיבר על פיצול.

מנחם בגין (תנועת החרות):
כוונת אי-אפשר לצטט, אפשר לצטט דברים.

מאיר ארגוב (מפא"י):
אגיד גם את הדברים.

הדברים שאמר ראש-הממשלה הם — שמפלגת מיצוט בתוך הבית הזה איננה רואה אפשרות רצינית בשביל עצמה להיות מחר בשלטון, ועל כן אין היא אחראית בדרישותיה